

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 43 (2319) Год XLV

Беласток 22 кастрычніка 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Астаўся толькі Лукашэнка

Яўген МІРАНОВІЧ

Выбары презідэнта Польшчы паказалі, што ніводнаму палітыку нельга, нават калі мае ён падтрымку Каталіцкага касцёла, ігнараваць грамадства. Большасць тых, што аддалі свой голас за Аляксандра Кваснёўскага, так у супраўднасці галасавала супраць Мар’яна Кшаклеўскага. Несумненна, найбольшым саюзікам Кваснёўскага быў салідарніцкі ўрад, які рэалізаваў славутыя рэформы, што прывялі да роспачы вялікую частку грамадства. Так ці інакш, польскае грамадства ў дэмакратычным галасаванні выказалася за нейкую форму сацыялізму, супраць карупцыі і разбэшчанасці некампетэнтнага чыноўніцтва. Што з гэтага атрымаецца — невядома. За пару месяцаў сацыялісты, ці інакш посткамуністы, маюць вялікі шанс усю ўладу сканцэнтраваць у сваіх руках і адмяніць на доўгія гады адмоўнае ўспрыманне іх лагера як сілы, за якой цягнецца ценъ таталітарнага кіравання Народнай Польшчай.

На поўдні Еўропы сербы адназначна выказаліся супраць дыктатуры Мілошавіча. Стары камуністычны апаратчык, прайграўшы троны, тримаўся крэсламі аж да межаў смешнасці. Толькі тады, калі генералы дэмантратрыўна адмовіліся абараняць таталітарную ўладу свайго галоўнага камандуючага, Мілошавіч прызнаўся, што прайграў выбары. Не мяшалі яму нават шматтысячныя дэмантрацыі на вуліцах Бялграда. Прайдападобна, калі б меў ён адданыя сабе вайсковыя фарміраванні, уладу яшчэ не пакінуў бы. У недэмакратичнай сістэме нікто не зважае на волю народа. Сербскому дыктатару доўгія гады спрыяла шчасце. У мінулым годзе яго ўладу паратавалі амерыканцы разам з натаўскімі саюзікамі, пачынаючы агрэсію супраць Сербіі. Сёлета выразна было відаць, што надаеў ён амаль усім сербам, калі нават палітычная паліцыя не рабіла нічога падчас заходу парламента і будынка тэлебачання прыхільнікамі Войслава Каштуніцы.

У Еўропе толькі ў Беларусі пратрываў рэжым, які яшчэ адкрыта можа сабе дазволіць на ігнараванне грамадства. Лукашэнка, аднак, мае вялікіх саюзікаў у выглядзе расійскага палітычнага кіраўніцтва. Становішча расіян можна зразумець. Лукашэнка дае ім поўную гарантію забеспечэння іх палітычных, вайсковых і гаспадарчых інтэрэсаў. Дэмакратычна выбраныя ўлады былі б залежныя толькі ад волі народа. Таму 15 кастрычніка замест парламенцкіх выбараў адбыўся чарговы палітычны фарс, у выніку чаго будзе створана атрапа за-канадаўчага органа. У Беларусі югаслаўскі варыянт палітычных змен немагчымы, таму што няма там ні свае ар-

Калі аднаго з карочоў Туранак з жонкай Зінай.

Ада ЧАЧУГА

Сага аб Туранках

1. Хата ў Трыпуцях

Лісце навокал ужо жаўцела і чырванила асеннім полымем, але яшчэ моцна трималася на галінках дрэў, калі я, паблудзіўшы крыху па лесе, пад'ехала да хаты Туранкаў у Трыпуцях. Быў канец сонечнага верасня 2000 года, цішыня — аж млюсна. Спакой парушае тут толькі некалькі разоў у дзень цягнік Варшава — Беласток, або Беласток — Варшава: чыгунка тут зусім недалёка, але за высокім насыпам яе не відаць.

На парозе дома сустрэў мяне гаспадар, Юры Туранак — варшавскі журнalist, гісторык, беларускі грамадскі дзеяч, шматгадовы супрацоўнік „Нівы”.

У гэтым лесе за вёскай Трыпуці (Туранак тлумачыць, што гэта ніякае не Трыпуцце, а менавіта Тры Пуці, і націск павінен быць на апошнім складзе) ад 1967 года яго сям'я праводзіла кожнае лета. Спачатку яны паставілі там кемпінг, які складаўся з аднаго пакоя і куханькі, і так прастаяў ён цэлых трыццаць гадоў. Малая Ганя вучылася там хадзіць, але было там холадна.

У новым, драўляным доме, які праектаваў сам Туранак, — цёпла. Можна сядзець тут і восенню, і зімой. На кухні, побач з газавай плітой, стаіць традыцыйная, у салончуку таксама ёсьць печка з кафляў. Хто хоча пагрэцца на версе, можа ўключыць электрычную батарэю.

Гаспадар абводзіць мяне па хаце. „Адкрывалі” яе, кажа ён, 27 верасня 1997 года. Найперш завёў ён мяне ў свой кабінецік, дзе працуе, піша. Пакойчык наверсе, і акно выходзіць на супрацьлеглы ад чыгункі бок. На пісъмовым стале — пішучая машынка.

Я глянула на старую карціну, што ві-

села на сцяне: Туранак! А гэта ж хлапчук гадоў двух-трох.

Так, гэта сапраўды мой партрэт, усміхаецца Юры Туранак. Малівалася яго мастачка Вольга Пракаповіч з Дукштая, тая, што ў 1935-39 г. афармляла часопіс „Калоссе”. Гэты партрэт быў заўсёды ў мамы. Нават тады, калі ў час вайны ў нас на Віленшчыне згарэлі цэльяя калекцыі кніг, часопісаў, альбомы і розныя іншыя паперы. Пасля вайны, калі мама з дзвюма цёткамі жыла ў Трыпуцях, гэты партрэт вісіў у яе. Я яго забраў у 1983 годзе, калі мама памерла.

Дом Туранкаў стаіць на зямлі, якую пакінула маці. Гэту не надта вялікую палоску падзялілі дэмакратычна між трывамі братамі. Вышыла дзве яцькоўсот метраў. На кожным кавалку стаіць дом. Ганя, неспакойная душа, дакупіла яшчэ шэсцьсот метраў зямлі, якую трэба было выкарчаваць.

Выкарчаваў я прынамсі пяцьдзесят пнёў сам, без нічёй дапамогі, ганарыща Туранак. Толькі зрэзаць дапамог адзін чалавек.

Нешта ёсьць у гэтых людзей паэтычнае. Вось не мог жа ён выкінуць ці спаліць прыгожы корч. На панадворку, агароджаным акуратнай сеткай, стаяць, быццам сапраўдныя мастацкія творы, найпрыгажэйшыя карчы, якія выкалаў Юрка. Зяленіца трава, сярод якой відаць то елачкі, то нейкія дзіўныя кветкі. Зініны градкі ўвахнуты ў куточак.

Праз шырокія вокны пакоя, які я называю салончыкам і ў якім мы п'ем каву і размаўляем з Туранкам, бухае сваім колерамі залатая восень. Усё, што дзеца звонку — як на далоні. Быццам нехта намаляваў усё гэта.

[працяг [4](#)]

„У сябе” ў Кракаве

Досыць добра паказалася Беластоцкае тэлебачанне. Хаця сёлета не было ўзнагароды, аднак ужо той факт, што ў фінале апінуліся трох тутэйшых стужкі, у тым ліку „Курапатвы адляцеў” Юры Каліны (аповесць пра вынішчэнне арлянскіх яўрэяў) і мая „Абарона ўсіх істотаў” (пра канфлікт вакол пашырэння Белавежскага нацыянальнага парку) — немалы поспех маладога правінцыяльнага асяродка.

[болей [4](#)]

Я далей спяваю

Пра сябе і сваю працу Тамара Бурачэўская ніколі многа не гаварыла і не скажа. „Пра гэта можа сказаць асяроддзе. Чуюсь працу і яе вынікі відна збоку”. Больш — пра хор. Пра заснавальнікаў, пра тых, хто ад самога пачатку да гэтай пары свеціць на роднай сцэне, пра нястомнага Сцёпу Копу.

[самадзейнасць [5](#)]

Поры года ў пущы

Змешчаныя ў зборніку вершы пісанліся аўтарам на працягу пятнаццаці гадоў. Найстарэйшы з іх — „Pozdrowienie”. Ён з тых часоў, калі аўтар яшчэ не пазбягаяў рыфмаванасці. Самыя свежыя вершы — з названнямі паасобных месяцаў — узніклі ў ту пару, калі даспела задума выдаць зборнік.

[рэцензія [8](#)]

Матэрыйальная і духоўная храмы

Храм наш будзе найменшы ў Беластоку — 450 кв. метраў — двухпавярховы, што павялічвае кошт будовы, аднак утрыманне ніжняга храма будзе таннейшае, а літургіі можна будзе служыць і ў адным, і ў другім. У асноўным сцены ніжняга храма даведзены ўжо да ўзоруно столі.

[прыход св. Георгія [9](#)]

Кіно на калёсах

Вяскоўцы называлі нас „кіноўшчыкамі”. Людзі акуратна і ветліва ставіліся да нас, запрашалі ў госці. Мне прыйшлося пабываць на вяселлі ў Тэрамісках, што калі Белавежы, і ў Курашаве. Тры дні гуляў я ў Васі Матвеюка.

[кінаперасоўка [10](#)]

Быць на любімай радзіме

На другі дзень бяру веласіпед і еду ў Бельск. У бары „У Джона” ўсё так, як год таму: хто мае гроши, той п'е гарэлку, а хто мае менш грошай, той у Вакулевскага папівае піву.

[вартні [10](#)]

Беларусь — беларусы

Хто перамог пакажа час

Яшчэ напярэдадні выбараў стала разумела, што вертыкаль выкане загад „бацькі” і забяспечыць яўку людзей на выбарчыя ўчасткі. Але спосабы, як гэта рабілася, на будучых прэзідэнцкіх выбарах зробіць Лукашэнку дрэнную паслугу. Людзей гналі на выбары пад прымусам. Абураўся нават тыя, хто і так пайшоў бы галасаваць. Ад страху перад вышэйшым начальнствам кіраўнікі меншага рангу зусім згубілі галаву. Дырэкторы прадпрыемстваў на пла-нёрках, замест вырашэння вытворчых пытанняў, змалісі выбарамі. Як распавёў мне супрацоўнік аднаго з гродзенскіх прадпрыемстваў, усім быў аддадзены загад у панядзелак 16 кастрычніка дакласці, ці галасаваў. Калі не, пішы заяву на звалненне па асабістым жаданні. Можна было проста склусіць. Аднак па неафіцыйных звестках, старшыня гродзенскага выканкама Пашкевіч сабраў адмысловую нараду, дзе сказаў, што ў выпадку правалу выбараў у Гродне па асобных раёнах будзе брацца выбарка дакументаў і вылічыцца тая, хто не прагаласаваў. Да такіх людзей, калі яны працуяць на дзяржаўным прадпрыемстве, будуть прыматаца карнія меры, нават да звалнення з працы. Магчыма, гэта звесткі недакладныя, але на людзей яны дзейніча-

юць. Ад страху згубіць працу яны ішлі галасаваць. За каго, уладам не важна, галоўнае, каб выбары адбыліся.

У выніку рэжым быццам бы дамогся свайго. Па афіцыйных даных па краіне ўздел у выбарах прынялі каля 60% выбаршчыкаў. Найбольшая актыўнасць была ў Гродзенскай вобласці — 67%. Але назіраецца дзіўная заканамернасць. З першага тура быўті абраны 20 былых дэпутатаў, якія найбольш набліжаны да Лукашэнкі. За некаторых пра-галасавала ажно 80% выбаршчыкаў. У больш за 10 акругах выбары не адбыліся. Там балатаваліся непатрэбныя для ўлад дюдзі. У тым ліку і старшыня сацыял-дэмакратай Мікалай Статкевіч. У большасці акруг, хутчэй за ўсё там, дзе кандыдаты не прадстаўляюць для Лукашэнкі вялікага значэння, 29 кастрычніка адбудзеца другі тур галасавання.

Афіцыйныя сродкі масавай інфармацыі ўжо гавораць пра скрышальную паразу апазіцыі. Аднак такія выбары можна назваць перамогай апазіцыі. Летам падчас прэзідэнцкіх выбараў прымусовыя выбаршчыкі могуць пайсці галасаваць добраахвотна. Тады ў Лукашэнкі не будзе шанцаў. Зразумела, калі з выбараў зноў не зробяць фарс.

Зміцер КІСЕЛЬ

Марш свабоды ў Гродне

Гродзенскія ўлады спачатку забара-нілі правядзенне апазіцыйнага мера-прыемства „За справядлівыя выбары”. Пасля дазволілі, але на так званым „са-бачым стадыёне” — у бязлюдным мес-цы, дзе гродзенцы звычайна выгульваюць сабак. Аднак улёткі, якія распаў-сюджваліся па горадзе, заклікалі людзей прыходзіць 8 кастрычніка на цэн-тральную плошчу Леніна.

У 12 гадзін гэтага дня на плошчы па-чалі збірацца людзі. Адразу з'явіліся мі-ліцыянеры і запатрабаілі разыходзіцца, бо тут мерапрыемства забаронена. „Гэта наш горад — дзе хочам, там і збираемся”. „Вы якая міліцыя, расійская і беларуская? Калі беларуская, звяртай-цеся да нас на дзяржаўнай мове”, — па-чулася ў адказ. Неўзабаве сабралася больш павтары тысячи чалавек. Распа-чаўся мітынг. У асноўным на ім высту-палі звычайнія гродзенцы. Яны казалі

пра тое, што не будуць удзельніцаў у выбарчым фарсе і патрабавалі са-праўдных выбараў. Ад кіраўніцтва гродзенскай апазіцыі выступіў старшыня „Гродзенскай ініцыятывы” Сямён Домаш. Адмыслова для ўзделу ў гродзен-скім мітынгу з Мінска прыехалі Аляксандр Дабравольскі і Вінцук Вячорка. Апошняму вельмі спадабаўся лозунг „Сёння Мілошавіч — заўтра Лука” на адным з плакатаў.

Менавіта гэты лозунг стаў асноўным падчас шэсця па цэнтры горада, якое адбылося пасля мітынгу. Міліцыя не пе-рашкаджала. Магчыма на гэта паўплы-вала прысутнасць вялікай колькасці ай-чынных і замежных журналістаў. А міліцыя была падрыхтавана да дзеянняў. Уесь цэнтр горада быў забіты специ-зам і АМАПам. Шэсце скончылася калі сядзібы БНФ.

Зміцер КІСЕЛЬ

Уводзяцца памятныя манеты

Памятныя манеты серыі „Помнікі архітэктуры Беларусі” з выявай Сынковіцкай царквы ўводзіць у абарачэнне з 16 кастрычніка Нацыянальны банк Рэспублікі Беларусь. На манетах прадстаўлена царква-крэпасць XV-XVI стагоддзяў, якая знаходзіцца ў вёсцы Сынковічы Зэльвенскага раёна Гродзен-скай вобласці.

www.open.by — 14.10.2000 г.

11 кастрычніка 2000 года памёр у Гайнаўцы
наш шматгадовы карэспандэнт
Эдмунд ВАЙСКОВІЧ.

Словы шчырага спачування сям'і Нябожчыка
з прычыны напаткайшага іх гора выказвае рэдакцыя „Нівы”.

У пошуках „пятай калоны”

Зусім нечаканымі кадравымі ракі-роўкамі ў Мінску можа перагукніцца здарыўшася ў Бялградзе „аксамітная рэвалюцыя”. Па вестках заслугоўваючай даверу крыніцы, ужо другі тыдзень у адміністрацыі прэзідэнта РБ распай-сюджваецца дзіўны дакумент. Яго аўтарства прыпісваеца памочніку кіраўніка дзяржавы Сяргею Посахаву.

У гэтым дакуменце ўсяго толькі пе-ралічваецца шэраг службовых асоб і грамадскіх дзеячаў, якіх аўтар лічыць „пятай калонай”, укаранёны на бліжайшае атакэнне кіраўніка беларускай дзяржавы з мэтай забеспечэння яго пройгрышу на маючых адбыцца прэзідэнцкіх выбарах.

Аснову „спіска Посахава” (будзем пакуль называць яго так, хаця аўтарства палкоўніка дакументальна не па-цверджана) састаўляюць малавядомыя клеркі з адміністрацыі прэзідэнта, апарата ўрада, Міністэрства замежных спраў і прэзідэнцкага Інстытута сацыяльна-палітычных даследаванняў. „Упрыгожваюць” спісак два прозвішчы вышэйшых службовых асоб дзяржавы. Гэта — міністр замежных спраў Урал Латыпаў і кіраўнік прэзідэнцкай адміністрацыі Міхаіл Мясніковіч.

Відавочна, што адстаўка Латыпаў азначала б канчатковы крах усякіх спроб дамовіца з Захадам, і таму маг-

чыма яна толькі ў выпадку рэзкой рады-кализациі ўнутрыдзяржаркай палітыкі беларускіх улад. Гэта значыць у тым выпадку, калі сапраўдны аўтар спіска палічыць за лепшы для свайго шэфа фінал нават не Мілошавіча, а Чаўшэску. Менавіта таму падобны фінал дыпламатычнай кар’еры палкоўніка КДБ Латыпаў здаецца не зусім верагодным: інстынкт самазахавання Аляксандру Лукашэнку пакуль што не адмаўляй.

А вось адстаўка Мясніковіча, якая прадказвалася сотні разоў, здаецца больш верагоднай. Менавіта ён, як вядома, курыраваў выбарчую кампанію і, зусім магчыма, у выпадку непрызнання Захадам яе рэзультатаў, рызыкуе стаць „казлом адпушчэння”, з якога спагоняць па поўнай праграме за надта руплівае „вырэзванне” апазіцыйных кандыдатаў на этапе рэгістрацыі. Апрача таго, Лукашэнка не захоча даверыць свой перадвыбарчы лёс чалавеку, які аднойчы ўжо „памог” Вячаславу Кебічу. Ускосна аб змене пазіцыі Аляксандра Рыгоравіча сведчыць факт рэгістрацыі кандыдатам у депутаты Леаніда Сініцына. Таму не выключана, што папярэднік Мясніковіча на пасадзе кіраўніка адміністрацыі прэзідэнта стане адначасна і яго наследнікам.

*Беларусская деловая газета,
№ 851 ад 11.10.2000 г.*

„Крыві” — лепшая група Берліна

Амаль дзве сотні калектываў пры-слалі свае дэмакасеты, разлічваючы на выхад у фінал праходзячага раз у два гады ў Берліне конкурсу фальклорнай музыки „Musica vitale”. Дзве сотні нямецкіх ансамбліў і адзін — з Беларусі. У фінал увайшлі 20 калектываў. Уладальнікам Гран-пры стала беларуская група „Крыві”.

Берлінскі фестываль з'яўляецца вельмі прэстыжным, паколькі выконваемая ў самых розных стылістыках народная музыка карыстаецца ў нямецкай публікі вялікай папулярнасцю. На працягу двух дзён міжнароднае журы, якое састаўлялі прафесіональныя музыканты, фальклорысты, супрацоўнікі эфірных СМІ, ацэньвалі выступленні салістуў і калектываў. Пасля атрымання паведамлення аб выхадзе ў фінал конкурсу музыканты „Крыві” за ўласны кошт і на свой страх і ризыку выехалі ў Берлін, дзе выступілі разам з выканаўцам на тэбла Бабу, бенгальцам з Бангладэш. Адпаведна рэгламенту конкурсу кожны з калектываў выступаў роўна 15 мінут, у цэлым кожны з канцэртаў працягваўся 5 гадзін.

У выніку журы сваім рашэннем прысудзіла Гран-пры і прыемную грашовую прэмію беларускім музыкантам.

— Калі я паглядзеў спісак удзельнікаў фінала, — признаўся музыкант „Крыві” Піт Паўлаў, — мне стала няўмежна: гэта ж лепшыя групы Берліна! А мы там былі зусім невядомыя. Нам цяжка ацэніваць сябе, а ў Берліне аказаўся, што беларуская музыка сапраўды арыгінальная і свежая, што і пацвердзіла журы.

Другое месца ў конкурсе атрымала нямецкі музыкант Роберт Цоліш, які іграе на цытры і змешвае прыёмы туvinскага гарлавога спеву з ѹодлем. У бліжэйшы час будзе можна яго пабачыць разам з жонкай Урнай, вакалісткай з Манголіі, у адным з выпускаў тэлевізійнага шоў „Антрапалогія”. Дэмітры Дзіброў запрасіў іх ўжэ да гэтага конкурсу. Цяпер яму не застаецца нічога іншага, як выслаць запрашэнне і „Крыві”.

*Беларусская деловая газета,
№ 851 ад 11.10.2000 г.*

Нобелеўскі лаўрэат — ураджэнец Віцебска

Гордасць з нагоды прысвоення рэ-сійскому фізіку Жарэсу Алфераву Но-белеўскай прэміі могуць падзяліць ві-циябляне. Вучоны, адзначаны камітэтам па Нобелеўскіх прэміях Шведской акадэміі навук за развіццё паяў-правадніковых гетэраструктур для оптэлектронікі і электронікі высокіх

www.open.by — 14.10.2000 г.

Спадарыні Аліне ВАЙСКОВІЧ — дырэктару Гайнаўскай Публічнай бібліятэкі словацкага шчырага спачування з прычыны напаткайшага Яе Гора — смерці Бацькі — выказвае Праўленне аддзела БГКТ у Гайнаўцы.

Бельскія інвестыцыі

— Думаю, што Бельск-Падляшскі будзе развівацца. У нас працуець добрая прадпрыемствы, якія з'яўляюцца падставай для гаспадарчага росту горада, — заяўляе бурмістр Андрэй Сцепанюк.

— Трэба сказаць, што першыя чатыры гады нашага кіравання Бельск развіваўся і людзі знаходзілі працу. Аднак з 1999 года назіраем застой у гаспадарцы нашай краіны, што спыніла развіццё прадпрыемствай і ў нашым горадзе — яны перасталі прымаць новых работнікаў. Хаця не разлічваем стаць буйным турыстычным цэнтрам, то будзем развіваць таксама нашу турыстычную базу.

Самымі лепшымі прадпрыемствамі ў Бельску-Падляшскім з'яўляюцца будаўнічыя суполкі, паслугі якіх карыстаюцца польскімі і замежнымі фірмамі. Прадпрыемства „Унібуд Падляшскі”, у якім працуе звыш 500 асоб, робіць драўляныя дамы, вялікую колькасць якіх прадае ў Нямеччыну. На мясцовы рынак больш арыентавана прадпрыемства „Польбуд”. Дарогі выконваюць суполкі „Экайнсбуд” і „Максбуд”. Развіваецца таксама бельскае прадпрыемства „Гоп”, у якім працуе звыш 500 асоб.

У Бельску-Падляшскім хутка пачнеца будова крытага басейна, якім зможуць пакарыстацца жыхары горада і Бельскага павета. Ужо апрацаваны яго праект і ў гэтым годзе адбудуецца таргі з мэтай вылуччэння выкананія інвестыцыі. Гарадскія ўлады мяркуюць, што яшчэ да зімы могуць распачацца першыя працы на новай будове па вуліцы Казімірскай, калі былой лазні.

— Басейн будзем будаваць паводле сучасных эканомічных тэхналогій. У ім будзе можна праводзіць спаборніцтвы і трэніроўкі, — паведаміў бурмістр Ан-

дрэй Сцепанюк. — Думаю, што аб'ект поўнасцю будзе выкарыстаны школьнай моладдзю, якая будзе мець магчымасць вучыцца плаваць і прыемна праводзіць час. Басейн быў так праектаваны, каб змаглі ім свабодна карыстацца інваліды. Хочам таксама праводзіць у ім рэабілітацыйныя заняткі. Аднак незразумелай для нас з'яўляецца пастанова Ваяводскага сейміка, які будову нашага басейна не ўключыў у ваяводскія інвестыцыі да 2005 года, хаця і выслалі мы да іх поўную інвестыцыйную дакументацыю.

Прадбачаеца, што ўся інвестыцыя будзе каштаваць каля 11 мільёнаў злотых. Хаця гарадскія ўлады спадзяюцца на вонкавую дапамогу, то будову басейна плануюць размеркаваць на некалькі гадоў. Асноўны басейн будзе займаць плошчу 25 на 12,5 метра; яго глыбіня — 1,2-1,8 метра. Побач будзе знаходзіцца меншы басейн на 0,7-1,25 метра глыбокі, у якім можна будзе вучыцца плаваць ды праводзіць рэабілітацыйныя заняткі. Прадбачаны у ім атракцыённы для дзяцей — „штучная рака” і з'язджальня. Будуць таксама кабінеты біялагічнага аднаўлення з салярем і сухой лазні ды 110 месц для балельшчыкаў спартыўных спаборніцтваў.

Пачынаючы з 1990 года самаўрадавыя ўлады Бельска-Падляшскага закончылі будову аўтобуснага і чыгуначнага вакзала, гарадскога артэзіянскага калодзежа, а на працягу 1991-1999 гадоў праклалі 22 кіламетры водаправоднай сеткі і 13 кіламетраў каналізацыі. Выдатная частка сродкаў з гарадскога бюджету выдаткоўваецца на мадэрнізацыю і будову дарог. Інвестар звяртае ўвагу, каб спачатку пракладзе-

Выгляд горада выдатна папраўляюць новыя ратушныя камяніцы.

ны былі водаправоды і каналізацыя, а на заканчэнне інвестыцыі — тратуары і стаянкі для машын. За апошнія 9 гадоў (1991-1999) у Бельску-Падляшскім узімку звыш 13 кіламетраў дарог. У 1996 годзе жыхары пасяліліся ў 32 новапабудаваныя камунальныя кватэры, а ў 1997 годзе закончылася будова раённай амбулаторыі. У мінулым годзе здалі ў карыстанне гарадскую цеплавую сетку, якая замясціла 10 кашельняў у цэнтры горада. Важнай гарадской інвестыцыяй была супольная з Энергетычным прадпрыемствам разбудова 12 кіламетраў энергетычнай лініі.

Выгляд Бельска ў вялікай ступені паправіўся дзякуючы будаўнічым інвестыцыям у цэнтры горада. За гарадскія сродкі быў адрамантаваны зяяны дом, які знаходзіцца каля ратушы, за гроши прыватных інвестараў — суседняя бу-

дынкі, а нядоўна прадпрыемства „Унібуд” за свае сродкі адбудавала ратушныя камяніцы.

Штогод на гарадскія інвестыцыі ў Бельску-Падляшскім выдаткоўваецца каля 3,5 мільёнаў злотых, таму апрача будовы крытага басейна будуть рэалізаваны таксама іншыя інвестыцыі. Магутнасць гарадской ачышчальніцы скокаў, пабудаванай яшчэ ў 1986 годзе, выкарыстоўваецца толькі ў 30-40%. Ачышчальню трэба дастасаваць да гарадскіх патрэб і нормай аховы асяроддзя ды пракласці 7,5 кіламетра канналізацыі ў квартале Галавеск. Разам будзе гэта каштаваць каля 4 мільёнаў злотых. Надалей будуць разбудоўвацца вода-праводні і энергетычныя сеткі, будуць мадэрнізацца старыя і будавацца новыя дарогі.

Аляксей Мароз
Фота аўтара

Новыя дарожныя знакі

На дарогах Гайнаўскага павета можна заўважыць новыя дарожныя знакі пад табліцамі з назай населенага пункта: на белым фоне прамавугольнага ўказальніка чорныя контуры забудоў. Многія людзі думаюць, што ўказальнік інфармуе аб архітэктурных помніках дадай мясцовасці.

Як паведаміў загадчык Павятовай дарожнай управы ў Гайнаўцы Тадэуш Станкевіч, новы ўказальнік абазначае тэрыторыю населенага пункта (а верхні — яго адміністрацыйную мяжу). Абавязвае ён у краінах Еўрапейскага Саюза і ў Польшчы мае быць паступова ўведзены да 2005 года.

Новыя знакі прыцягнулі ўжо ўвагу... вандалаў. У Гайнаўцы не спадабаліся ім, відаць, контуры царкоўнага купала, паколькі ўказальнікі з боку Кляшчэль і Белавежы папросту замазалі яны фарбай. А можа варварам не падабаецца Еўрасаю?

Тэкст і фота Міхала Мінцэвіча

Сага аб Турунках

[1 ♂ працяг]

Старэйшая дачка Турункаў — Наташа прыязджае сюды рэдка. Мо больш любіць горад, што гарады, у якія лётае службова. Сёння — Нью-Ёрк, заўтра — Пекін. А мо проста не мае часу. Сциардэса ж, яна як салдат. Куды скажуць — туды паляціць. І калі скажуць — не вядома.

А Ганя, флейцістка, што з Егудзі Менухінім дзве Амерыкі з'ездзіла, а цяпер іграе разам з Кшыштрафам Пендерэцкім, жыць без Трыпуцёў не можа. Нездарма ж і зямлі дакупіла.

А цяпер здарылася ў Турункаў важная падзея, якая надае іхняму жыццю значна больш сэнсу.

Доўгі час адна справа не давала ім спакою. Як жа гэта так, дзве дочки выгадавалі, а ніводнага ўнука няма. Каму гэта ўсё будзе?! Навошта было будавацца...

І вось у малодшай, у Гані, нядоўна нарадзіўся сынок. Праз пару гадоў ён тут будзе гаспадарыць, цешыцца Турунак, які толькі на семдзесят другім годзе жыцця стаў дзедам. Ганя, якая любіць дом у Трыпуцях, і лес, і ўсё навокал, нават прасіла забудаваць бакі сходаў, каб малы, не дай Божа, не зваліўся.

І дзед паціху цешыцца, што будзе тут мець памочніка. Няхай толькі Зіна пойдзе на пенсію. Хацей бы ён ужо салідана адпаучыць ад Варшавы і быць у „пёплых” Трыпуцях як мага даўжэй. Тут яму найлепш працуецца.

* * *

Бывае ж вось так, што ведаеш чалавека шмат гадоў, сустракаўся з ім, шанаваў яго за тое, што ён зрабіў, а пра яго душэўнае багацце ведаў мала.

Мне Турунак імпанаваў сваімі ведамі, а адначасова сціласцю, стрыманасцю, асабістай культурай. Матэрыялы, якія ён прыносіў у рэдакцыю „Нівы”, былі заўсёды да тонкасці дакладныя з фактагалічнага і моўнага боку. Да ніводнага беларускага слова нельга было прычапіцца.

Але найбольш заімпанаваў мне ён тады, калі ўзяў голас на старонках „Нівы” ў дыскусіі наконт 17 верасня 1939 года. Было гэта на 50-ую гадавіну далучэння Заходняй Беларусі, так званых крэсаў — да Беларусі.

У той час, калі большасць аўтараў прадстаўляла свае погляды згодна з польскім пунктам гледжання (маўляў, саветы акупіравалі польскую зямлю), забываючы пра той факт, што зямля была ўсё ж беларуская, толькі Юры Турунак, якога ніхто не мог бы абвінаваціць у левых поглядах, адважыўся ў сваім артыкуле сцвердзіць, што гэта гістарычная падзея была ў карысць беларусаў, бо народ аўяднаўся ў адно цэлае.

Такі ж прынцыповы быў ён і ў выяўленні сапраўднай ролі ў беларускім адраджэнскім руху канца XIX — пачатку XX ст. Вацлава Іваноў-Міласці просім у хату!

Сяброўская сустрэча

Польская дэлегацыя з кіраўніцтвам Беларускага таварыства дружбы (Мінск, 18.09.2000 г.).

У дніх 18 і 19 верасня 2000 года ў Доме дружбы ў Мінску адбылася беларуска-польская сустрэча партнёрскіх грамадскіх арганізацый: Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі і аб'яднанію „Польшча-Усход”, „Беларусь-Польшча” і „Польшча-Беларусь”. У складзе польскай дэлегацыі з дзесяці асоб апынулася амаль усё кіраўніцтва дзвюх арганізацый: старшыня Галоўнага праўлення аб'яднання „Польшча-Усход” Стэфан Наврат і генеральны дырэктар Януш Вітак ды старшыня Галоўнага праўлення аб'яднання „Польшча-Беларусь” Баллясаў Хмялінскі і яго намеснік Юзэф Брыль. Присутнічалі таксама старшыні ваяводскіх аддзелаў аб'яднання „Польшча-Беларусь”: Мазавецкага — Флёрэян Няўажны, Лодзінскага — Барбара Твардаш, Любускага — Зыгмунт Староўскі, Паморскага — Раман Курнатоўскі і Падляшскага — Віктар Швед (намеснік старшыні).

З беларускага боку ў сустрэчы прынялі ўдзел: старшыня Беларускага таварыства дружбы — Арсень Ваніцкі, намеснік старшыні — Ніна Іванова, старшыня аб'яднання „Беларусь-Польшча” — праф. Леанід Лойка і сакратары абласных аддзелаў Беларускага таварыства дружбы.

Ніна Іванова сардэчна прывітала польскую дэлегацыю і прысутных на сустрэчы прадстаўнікоў Адміністрацыі Прэзідэнта, Савета Міністраў, Міністэрства замежных спраў, дыпламатычнага корпуса, журналістаў і грамадскіх дзеячаў. „З 35 адзінак, якія працујаць у складзе Беларускага таварыства дружбы, — сказала Ніна Іванова, — маля хто можа пахваліцца такімі дасягненнямі ў галіне жыватворчых кантактаў, якімі можа ганаўщица Аб'яднанне „Беларусь-Польшча” і яго польскі партнёр — Аб'яднанне „Польшча-Беларусь”.

Гэта штогадовая навуковая канферэнцыя беларускіх і польскіх гісторыкаў, аблімен мастацкім калектывам, наладжванне мастацкіх выставак і вечарын, прысвечаных юбілеям выдатных людзей, якія ўнеслі аграмадны ўклад ва ўзбагачэнне польскай і беларускай культуры і навукі, а таксама нацыянальным святам абодвух народаў. Вялікую ролю адиграваюць сустрэчы польскіх і беларускіх пісьменнікаў, журналістаў, настаўнікаў, бізнесменаў, узаемаабмен турыстычнымі групамі”.

Надзвычай важнай спрэвай у польска-беларускіх узаемасувязях з'яўляецца праца з моладзю і дзіцяці, ад якіх залежыць развіціе добрасуседскіх адносін наших народаў у будучыні. Шматлікія групы беларускіх дзетак у летні перыяд адпачываюць у курортах Польш-

чи, а польская моладзь вандруе „Шляхам Адама Міцкевіча” і іншымі шляхамі Беларусі. Аб'яднанне „Польшча-Беларусь” штогод праводзіць Алімпіяду беларускай мовы і літаратуры ў Польшчы, у першую чаргу для вучняў ліцэяў у Бельску-Падляшскім і Гайнайцы, у якіх навучаецца беларуская мова. Спонсарам гэтай Алімпіяды з'яўляецца старшыня Аб'яднання „Польшча-Усход” Стэфан Наврат. Пераможцы-алімпійцы без экзаменаў прымаюцца ў вышэйшую навучальную ўстанову Польшчы, а таксама ў якасці ўзнагарод атрымліваюць турыстычныя пущёўкі па Рэспубліцы Беларусь. Варта таксама прыгадаць, што многія выпускнікі сярэдніх школ Падляшскага ваяводства вучацца ў вышэйших навучальных установах Беларусі.

Усе ўдзельнікі сяброўской сустрэчы ў Мінску задумоўваліся над тым, што можна і трэба зрабіць, каб грамадства нашых краін адчувала сябе сапраўднымі сябрамі і дружалюбнымі суседзямі. Галоўнай спрэвай з'яўляецца пашырэнне партнёрскіх сувязей паміж абласнымі аб'яднаннямі Беларускага таварыства дружбы і ваяводскімі аддзеламі Аб'яднання „Польшча-Уход” і „Польшча-Беларусь”. Варта прыгадаць, што ўжо 11 беларускіх гарадоў парадніліся з гарадамі Польшчы, а яшчэ каля дваццаці шукае партнёраў у нашай краіне.

Дарадчык Прэзідэнта Сяргей Посахаў выказаў задавальненне, што ў наступніх складаны для нашых краін час пашыраюцца сяброўскія контакты паміж нашымі дружалюбнымі народамі.

На заканчэнне сустрэчы яе ўдзельнікі прынялі рэзалюцию адносна далейшага супрацоўніцтва і пашырэння партнёрскіх сувязей.

Трэба адзначыць, што кіраўніцтва польскай дэлегацыі прыняў на размову віцэ-прем'ер Рэспублікі Беларусь Барыс Батура, які выказаў падзяку за актыўную працу ў галіне неабходных узаемаконтактаў і абяцаў дапамогу ў мацаванні дружалюбных адносін паміж беларускім і польскім народамі.

Польская дэлегацыя прыняла ўдзел у адкрыціі мемарыяльнай дошкі, прысвечанай кампазітару Станіславу Манюшку, які напісаў таксама і беларускую оперу „Сялянка”. Старшыня Аб'яднання „Польшча-Уход” Стэфан Наврат выступіў з прамовай і ўсклаў кветкі ад імя польскай дэлегацыі.

Присутны на сустрэчы беларускі мастак Георгій Паплаўскі запрасіў польскую дэлегацыю ў сваю майстэрню, дзе пазнаёміў нас з карцінамі.

Віктар ШВЕД

Фота Віктора СТРАЛКОЎСКАГА

„У сябе” ў Krakave

Дэмакратычны, крымінальны і аперэтачны — такія трэйсістры ў медыях вылучыў вялікі знатак культуры і гісторыі гэтага народа Ежы Фіцоўскі.

На IV Фестывалі этнічных фільмаў і тэлеперадач „У сябе”, сарганізаваным у Krakave ад 26 верасня па 1 кастрычніка, пераважала ромская тэматыка. Два першыя дні ў Віле Дэцыюша тэарэтычны і практичны заняткі мелі маладыя журналісты з Цэнтральна-Усходнім Еўропы. Трэцяга дня ў тым самым месцы адбылася канферэнцыя з удзелам навуковцаў і палітыкай „Ромы ў медыях: палітыка і практика”. Два апошнія дні ў кінатэатры „Пад баранамі” праходзіў міжнародны агляд фільмаў.

— Ромы заслугоўваюць у медыях больш увагі за іншыя меншасці таму, што польская большасць захоўвае да іх найвялікшую адчужанасць, — сказала на канферэнцыі прафесар Ева Навіцкая з Варшаўскага універсітэта. Пагаджаючыся з гэтым словамі, удзельнікі журнالісткі курсаў абміркоўвалі як пазнаўцаў і асвятляць праблемы ромаў. Дыскрымінаваная стагоддзямі грамадскасць, замыканая ў гета, не бачыць ніякай прычыны дзеля таго, каб цяпер адкрывацца перад журнالістамі. Таму сапраўдны вобраз замяняеца стэрэатыпамі.

— Паколькі дэмакратычны, збудаваны на таямнічасці групы вобраз паволі адъювае, дык два астатнія маюцца надзвычай добра, — гаварыў Адам Барташ, дырэктар Этнографічнага музея ў Тарнаве, які ганарыца адзінай у свеце сталай ромскай экспазіцыяй. — Ромаў медыі паказваюць як рамантычных спевакоў і танцораў або як зладзеяў і ашуканцаў.

— Калі злачынства ўчыніць паляк, немец, амерыканец ці француз, журнالісты не ўпамінаюць яго нацыянальнасці, — наракалі ромскія лідэры. — Калі тое ж самае зробіць ром, ніхто пра гэта не забудзе.

Журналіст павінен пазбягаць стэрэатыпу. Таму перш-наперш трэба набыць як мага большыя веды пра гісторыю, культуру і праблемы сённяшняга жыцця ромаў (тычыцца гэта таксама іншых грамадскасцей). Аб'ектыўна і з усіх бакоў асвятляць канфлікты. Старацца паказваць канкрэтных людзей, пра іх нацыянальнасць гаварыць, калі гэта неабходная частка інфармацыі. Быць свядомым рэзультату праграмы ці артыкула. Зважаць на слоўы, бо меншасць мае права быць больш прачуленай на пэўныя фармулёўкі.

Ужо сама назва ром ці цыган можа выклікаць недаразуменні. Маладое пакаленне лічыць адзінам правільным аўтаэтнонім: ром. Слова цыган і вытворнія ад яго ў розных мовах былі дадзены гэтаму народу іншымі і маюць адмоўнае значэнне. Зразумела, не ўсе так строга гэтага прытрымліваюцца, асабліва старэйшыя, якія ўсё жыццё прывыкли, што самі сябе завуць ромамі, але кожная мова мае свой назоў.

Да конкурснай часткі фестывалю быў дапушчаны дваццаць фільмаў (з ліку 70 прысланых). Трэцяе месца заваяваў „Іншыя, гэта таксама мы” польскіх аўтараў Анджэя Бялкі і Малгажаты Скібы. Расказвае ён пра спробы інтэграцыі польскіх, сілезскіх, нямецкіх, яўрэйскіх і ромскіх дзяцей. Другая ўзнагарода была прысуджана славенскому журнالісту Тому Крыжнару за фільм „Нуба — чысты народ”. Крыжнар на ровары заехаў у сэрца пекла — у сярэдзіну Судана, дзе дзесяцігоддзямі вядзецца вайна між арабскай поўначчу і чорным поўднем краіны. Праводзіцца там генацыд вядомага ўжо са старэйшынскага часу народу нубійцаў, аднак ніякай дапамога туды не даходзіць, няма там таксама замежных назіральнікаў. Апошні — нямецкі лекар — быў забіты ў 1998 годзе.

Перамог нямецкі фільм „Маё сэрца плача”. Герман Лорэнц і Леслі Франкэ гадамі з камерай сачылі за лёсам некалькіх сем'яў уцекачоў з Босні ў Нямеччыну. У родныя ваколіцы не маглі яны вярнуцца, бо былі знішчаны або заняты тымі ж уцекачамі, новая краіна не сталася іх бацькаўшчынай і хацела як найхутчэй іх пазбыцца. Надзея чаргавалася з бязвыходнасцю, а найбольш драматычным элементам фільма быў час, як сказаў пасля старшыня журы, вядомы дакументаліст Анджэй Фідык.

На гэтым міжнародным форуме досьць добра паказалася Беластроўкае тэлебачанне. Хаця сёлета не было ўзнагароды, аднак ужо той факт, што ў фінале апынуліся трэйсісты тутэйшыя стужкі: „Можа табе будзе лепш” Бэаты Гыжы-Чалпінскай і Яўгена Шпакоўскага (настальгічны шпакцы дзедка з унучкам па Тыкоціне), „Курапаткі адляцелі” Юры Каліны (аповесць пра вынішчэнне арлянскіх яўрэяў) і мая „Абарона ўсіх істотаў” (пра канфлікт вакол пашырэння Белавежскага нацыянальнага парку) — немалы поспех маладога праўніцтва асяродка.

Мікола ВАЎРАНЮК

Астаўся толькі Лукашэнка

[1 ♂ працяг]

мії, ні свае палітычнай паліцыі. Палкоўнікі і генералы, якія кіруюць сілавымі структурамі Беларусі, выконваюць загады Масквы, а згодна з тамашнім традыцыйным змаганнем за ўладу няма такіх ахвяр, якіх нельга было бы кінуць для патрэб расійскіх дзяржаўных інтарэсаў.

Мала таксама праўдападобнае, што расіяне калі-небудзь прымусіць Лукашэнку прытрымоўвацца дэмакратычных правіл змагання за ўладу. Сёння вельмі выразна відаць, што ён не ў змозе існаваць ва ўмовах дэмакратыі. Можна сабе ўяўіць Лукашэнку на месцы Кваснеўскага на плошчы каля палаца Браніцкіх у Беластроўку, калі насупраць прэзідэнта стаіць натоўп і крычыць: „П'яніца, вон з нашага горада!” Ні інтэлектуальна, ні псіхічна Лукашэнка не падрыхтаваны дзейнічаць у такіх умовах. Гледачам мінскага тэлебачання сваімі паводзінамі можа ён напамінаць чалавека з еўрапейскай феадальнай элі-

ты, напрыклад, караля Францыі Луі XIV, які паўтараў: „Дзяржава — гэта я”.

Расіяне маглі бы яшчэ падмінісць Лукашэнку нейкім іншым палітыкам, якія відаць умовах дэмакратыі гарантаваў бы стабільнасць іх палітычным інтарэсам. Апрача Зянона Пазняка, большасць апазіцыйных палітыкаў гатова супрацоўнічаць з Масквой і вестці палітыку з улікам інтарэсаў. Але ад часу, калі ў лістападзе 1996 г. Віктар Чарнамырдзін назначыў кіраўніком рэспублікі Лукашэнку замест Шарэцкага, відаць, што расійскі ўрад не хоча гуляць у дэмакратыю ў Беларусі. Таму, хаця ў Беларусі астаўся адзіні недэмакратычны рэжым у Еўропе, не відаць нікіх прадпасылак на змену сітуацыі. Нельга таксама забыць, што беларускі дыктатар мае за сабой падтрымку вялікай часткі грамадства і пакуль што не выйдзе, як у Бялградзе, сотні тысяч людзей на вуліцы Мінска пратэставаць супраць дыктатуры.

Яўген МІРАНОВІЧ

Я далей спяваю

Тамара Бурачэўская на фоне працы Марыі Мялеши.

З Гарадком усім нам асацыюеца імя Тамары Бурачэўской. Нарадзілася яна таксама ў той жа гміне, у Белявічах. Адразу пасля Міхалоўскага ліцэя стала на працу ў Гарадку. Як маладзенькая дзяўчына давала шлюбы ў загсе. Як на жыццёвой свой старт — цікавая і надта ж адказная праца! А ад 1961 года да 31 ліпеня 1985 — была кірауніком гмінай бібліятэкі. З першага жніўня 1985 г. да 31 снежня 1999 г. — дырэктарам Гмінага асяродка культуры ў Гарадку, іначай — Дома культуры імя Кастуся Каляіноўскага. Ад 1 студзеня гг. — на пенсіі. Аж смешна здаецца — такую дзяўчыну на пенсію?..

Можа таму неяк смешна, што ўсе жанчыны, нават тыя, хто пачынаў 45 гадоў тому спяваць у гарадоцкім хоры — звязаць маладосцю. Энергій. Но без таго зараду хто ж мог бы столькі часу прысвяціць сцэне, роднай песні? Гэта ж не толькі хвіліны радасці ў час выступлення, гэта і штодзённыя клопаты, час рэпетыцыяў, доўгай часам язды аўтобусам (і іншымі сродкамі транспорту, як успамінаючы харысткі), час забраны сям'ем. А калі чалавек таксама і арганізатар, дык увес час у „той культуры” сядзіць. Но таму Тамары ўжо і хацелася на пенсію. Адпачыць. Пасядзець дома. Выступаць толькі ад часу да часу. І вось, як сёння спячы агромністую бляху бакалейнага пірага і спакойна з'есці яго з сябрамі (нама чаго наракаць на лі-

ні!). Вось учора былі толькі на Дні бульбы ў Моньках, зышоў на гэта цалюткі дзень, хоць выступалі не так доўга. Вельмі сімпатычна было там. Але трэба было даецаць, не толькі выступіць, але і з людзьмі пабыць, вярнуцца кавал дарогі. — Але цяпер мы як каралеўны — усюды завязаць, сарганізуць, — усміхаецца гэтая... пенсіянерка, а я гляджу на яе свежы твар, на якім маршчынкі ад усмешкі — як праменічкі, а яны нікога не стараць.

Пра сябе і сваю працу Тамара Бурачэўская ніколі многа не гаварыла і не скажа. „Пра гэта можа сказаць асяроддзе. Чысью працу і яе вынікі відна збоку”. Больш — пра хор. Прэ заснавальнікаў, пра тых, хто ад самога пачатку да гэтай пары свеціць на роднай сцэне — пра Ніну Цыванюк, Ірыну Паўлючук. Прэ нястомнага Сцёпу Копу, што з імі ад 1967 года. „У культуру”, як кажуць у Гарадку, прыходзіла шмат людзей. Яны могуць ацаніць, бо бачылі, чулі, займаліся. Працавалася нармальна. Ёсьць свае прапановы, цэнтр культуры супрацоўнічае не толькі са сваім асяроддзем, гмінным, але і ваяводскім. Ваяводскі асяродак анімацыі культуры прысылае таксама свае прапановы, прадстаўляе ініцыятыву іншых асяродкаў, конкурсы, агляды. Можна ўключыцца ў іх. Далучыцца можна таксама і да агульнапольскіх прапаноў. Але ніхто нічога не накідае. Усё залежыць ад

дырэктара. А справаздачу з дзейнасці, з рэалізацыі сваіх намераў, здаецца перад гмінай радай. Ды найбольшым назіральнікам ёсьць асяроддзе, грамадства, людзі, якія прыходзяць на імпрэзы і бачаць, што робіцца. Усё і ад грошай залежыць...

Скуль грошы? Могуць знайсціся і спонсары. Ды ў Гарадку няма бізнесу. Цяжка патрабаваць, каб не такія і багатыя крамнікі давалі які грош на ўспамогу. Вядома, здараетца нейкай грашовай дапамога, але ў асноўным культуру ў гміне ўтрымлівае бюджет гміны.

— Людзі, ідучы ў дом культуры на якую імпрэзу, у Гарадку кажуць: „Іду ў „культуру””, — успамінаю той час, калі і я працавала ў гэтай „культуры”.

— Так і кажуць, — спадарыня Тамара са-ма ж кожную сераду ў „культуру” ходзіць з іншымі харысткамі на рэпетыцыі. — Калісь, памятаеш, агранізаваліся забавы-патаңцоўкі. Усё ідзе, так сканаць, „з прагрэсам”. Цяпер сталі модныя клубы, у якіх можна і патаңцаць, і выпіць. А „у культуры” гэтак не выпадае, выпіваць, хоць, вядома, ёсьць штосьці такое, як „культура піцці”. Бывае так, што людзі гуляюць і там, і там — патаңцаць у „Alcatraz”, і ў доме культуры. Моладзі ў Гарадку яшчэ

крыху ёсьць, але яна вучыцца ў Беластоку. Там і на імпрэзы ходзіць. Прыйзджаюць толькі ўрокі зрабіць і неранацацаць. Кіно таксама ў нас цяпер няма — прапала, як стала модным відэа. Успамінаеща...

Што успамінаецаць? Людзі, праца.

Гурткі зацікаўленняў.

Дэкламатарскія

конкурсы. Хоць бы „За залатую палачку добрай феі” для дашкольнікаў. Дзеткі так хораша выступалі, адна дзяўчынка, Мажэнка Кандрусік, дык здабыла ўзнагароду на ваяводскім аглядзе... Су-

стрэчы з калектывамі.

З кабарэ пенсія-

нерай „Шпілька” з Беластоку, калектывам з Крынак...

Агляды калядак, дзе вы-

ступалі дзеци і старэшыя.

Вядома, юбілеи „Распяванага Гарадка”, кожныя

пяць гадоў агранізаваныя; у 2004 будзе

яму 50 гадоў! Быў тут вельмі харошы

ансамбль бардаўскай песні. Яго члены

— цяпер дарослыя людзі, адукаваныя,

некаторыя — за мяжой. Быў гэта цудоў-

Тамара Бурачэўская (першая злева) з дачкой Бажэнай і Юркам Налівайкам і спавачкамі ў час фестывалю беларускай песні.

ны час, калі яны сустракаліся ў дому культуры. Былі тэатральныя калектывы, лялечны тэатр. Гэтыя дзеци — цяпер ужо, дзеўкі, кавалеры, ды пры сустэрэчы з імі былая дырэктарка бачыць іх калісніх — маленьких артыстаў. Многа было звычайных элементаў гэтай мазаікі культурных будняў. Многа імгненніяў, фактаў, якія цешаць. Людзей-скарбабу культуры, такіх як Марыя Мялешика, мастачка-афарміцелька. У хроніцы — запісаны ўсё.

— Мы — блізка Беластока, і гэта мае і карысны ўплыў. Напрыклад, усе калектывы з-за мяжы, выдатныя, якія прыязджалі выступаць на Беласточчу, нязаджалі і да нас, пры нагодзе. Калі Таварыства мела нейкія вялікія імпрэзы. Практычна ўсе ансамблі, якія выступалі на фестывалах беларускай песні. І за грошык. А калі гаварыць пра „Басовішча”? Памятаю 1990 год, пачатак. Як маладыя прыйшлі з прапановай. Гэта мяне вельмі ўцешыла. Штосьці новае ў Гарадку, вялікае! Прадчуваўлася вялікая справа і для гміны, бо вялікая імпрэза — гэта вялікая прамоцыя. Супрацоўнічалася добра. Як маглі, адны адным памагалі. Большасць тых, хто пачынаў „Басовішча”, таксама цяпер ім не займаецца, але ўсе хіба адносіцца да яго з сімпатыяй. Важныя успаміны і памяць, якая застаецца.

Міра ЛУКША

Фота аўтара

Хто дбае, твой мае

Помнікі ўзялі дахамы

Прыхадскія могілкі ў Орлі становіцца небяспечнымі для наведвальникаў і надмагільных помнікаў.

Праваслаўныя прыхадскія могілкі канца XVIII стагоддзя знаходзяцца ў лесе пры канцы вуліцы Міцкевіча. Раствуць тут векавыя сосны, якіх падсечаныя падчас капання магіл карані не запэўніваюць ім ужо стабільнасці. Многія сосны моцна пахіліліся долу і ў любы момант могуць перавярнуцца на зямлю. Гэта стварае пагрозу для людзей, якія наведваюць магілы сваіх блізкіх, і магчымастъ пашкоджання надмагільных помнікаў. Праблема гэтая здаўна хвалюе прыхаджан і настаяцеля.

14 жніўня г.г. Аляксандр Такарэўскі звярнуўся да Ваяводскага рэষтаратара помнікаў у Беластоку за дазволам на высечэнне дрэў, паколькі могільнік з'яўляецца помнікам даўніны, занесеным у рэестр пад нумарам 715. Справа

ўскладнілася пасля таго, як ноччу на 20 жніўня віхура, якая перанеслася над Орляй, учыніла вялікі шкоды ў навакольных лясах.

30 жніўня інспектары ад Ваяводскага рэষтаратара помнікаў правялі агляд месца здарэння. Спецялясты пацвердзілі, што дрэвы знаходзяцца ў дрэнным стане і ў выніку быў выдадзены дазвол на высечэнне трыццаці соснаў і двух ясеняў.

Як паведаміў гмінны інспектар па спраўах будаўніцтва Ілья Мартыновіч, арганізацыйны высечкі будзе займацца Гмінная ўправа. У гэтай справе паступілі ўжо дзве прапановы ад суполак з Олькуша і Тафліцаў.

На арлянскіх могілках ставяцца штораз больш шыкарныя і дарагія помнікі. Тому некаторыя прыхаджане, буючыся знішчэння помнікаў, часова забралі іх дадому.

Андрэй НАЗАРЭВІЧ

Ужо траціна гмін у Падляшскім ваяводстве атрымала мікрааўтобусы для прывозу вучняў у школы і гімназіі (г.зв. гімбусы). Міністэрства нацыянальнай адукацыі размяркоўвае іх паміж паасобнымі гмінамі пасля папярэдняй апрабацыі кураторы асветы. У мінулым годзе гімбусы трапілі ў 23 гміны нашага ваяводства, а сёлета — у 25. Другі ўжо гімбус атрымала гміна Дубічы-Царкоўныя.

У Арлянскім гміне працуюць дзве падставовыя школы і гімназія. У гэту апошнюю ўстанову дзяцей прывозяць таксама з дзвюх суседніх гмін — Чыжоўскай і Дубіцкай. Арлянскія школы карыстаюцца двума аўтобусамі маркі „Аўтасан” 1987 і 1995 года

вытворчасці. Аўтобусы возяць не толькі дзяцей, але і абеды ў школу ў Малініках. Для прывозу малой колькасці дзяцей з некаторых вёсак ці жменькі гімназістай з Дубіч больш прыдатным быў бы мікрааўтобус. Пациківіцца я, чаму ў Орлі няма гімбуса. З няясных вусных адказаў войта цяжка было здагадацца ў сутнасці справы, таму вырашыў я патрабаваць глумачэння чорна па белым. З пісьмовага адказу намесніка войта высветлілася, што „гміна Орля да гэтай пары не хадайнічала аб прызначэнні ёй гімбуса, што не абазначае, што не будзе хадайнічайць у будучыні”. Як падбалі, так і маюць!

Міхал МІНЦЭВІЧ

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

I „ц” з настаўніцай Валянцінай Бабулевіч.

Наш клас — наш гонар!

12 кастрычніка г.г. у школах, у якіх вядзеца навучанне беларускай мове, пабывала камісія — галоўны рэдактар „Нівы” Віталь Луба, паэт Віктар Швед, літаратар і журналіст Радыё „Рацыя” Міхась Андрасюк. Яе мэтай была ацэнка вынікаў конкурсу „Наш клас”. Прыйгадайма, конкурс працягваецца з сакавіка г.г. Арганізаторы — Рэдакцыя „Зоркі” і Беларускі саюз у Рэчы Паспалітай — паставілі сабе за мэту папулярызацыю беларускай мовы і рэгіянальной тэматыкі.

Зараз прадставім паасобныя ідэі і праекты. Пачнем з бельскай „тройкі”. Да конкурсу прыступіў там I „ц” клас гімназіі. Апякуеца ім настаўніца Валянціна Бабулевіч.

Анна Манзюк з I „ц” расказвае пра сямейныя скарбы.

— Знаёмыя з мінулым праводзім у жывы спосаб, — расказваюць гімназісты. — На ўрок мы запрасілі бабулю Ані Манзюк — Ніну Магруку з вёскі Галады. Бабуля расказала пра веснавыя звычаі і абраады ў яе вёсцы. Яна павяла свой аповед так, што нават найбольшыя жэўжыкі сядзелі як зачарараваныя. Калі скончыўся ўрок, ніхто не хацеў ісці дахаты.

Пасля сустрэчы вучні напісалі ў „Зорку” цікавыя артыкулы (яны апынуліся ў назначэннях да конкурсу „Артыкулы квартала”), Аня Манзюк вышукала ў куфрах сваёй бабулі цудоўныя вышыванкі: ручнікі, макаткі, здобныя кілімы. Прадстаўлены былі таксама вышыванкі прабабкі Анны Сакалоўскай. Зараз складаюць яны этнаграфічную выстаўку, а Аня як гід можа пра яе цікава расказаць.

Аляксандра Багуцкая, у сваю чаргу, намалявала генеалагічнае дрэва свайго роду. Сягае яно аж сем каленаў назад. Гімназісты са Студзівад дапамог яе далёкім сваякам (гэта выявілася ў час працы над распісай дрэва) Дарак Фіёнік. Праца Олі прадумана і падпісана па-беларуску. Усё гэта незвычайнае і таму, што з боку бацькі Аляксандра мае польскія карані. Апошнім часам Оля, як прадстаўнік беларускай нацыянальнай меншасці, пабывала ў Амерыцы — але пра гэта яна сама напіша.

(працяг у наступным нумары)

ЗОРКА

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Вершы Віктара Шведа

Чаму Мікола надта вясёлы?

— Чаму, — спыталіся Міколу, — Сёння надзвычай ты вясёлы? Адказ пачулі ад малога:

— Прышоў ад лекара зубнога.

— Дык рассмяшыў цябе той лекар, Што вычварае людзям здзекі?

— Найшчаслівейшы я на свеце: Не быў ён сёння ў кабінече!

Зрабі, бабка, перадышку

Добрая бабуля Янку
Заспівалі калыханкі.
І співае, і співае,
Унук ніяк не засынае.

Нечакана апаўночы
Ён расплюшчыў свае вочы:
— Зрабі, бабка, перадышку,
Няхай я пасплю хоць крышку.

Кляновы падарунак

Падаў мне руку клён
— Усе пальцы залатыя.
Агнём гарыць, ды ён
Не апячэ мае малыя.

Вазьму яго дамоў
Лісток той, шчэ гарачы.
Хай спіць у Кнізе сноў,
Раскажа мне, што ўбачыць.

Міра ЛУКША

усё ж, не ведалі ўсіх вучняў і настаўнікаў гэтай школы.

У першыя дні было нам цяжка прывыкнуць да школы, калег і настаўнікаў. Зараз адчуваєм і паводзім сябе як у сваёй школе. Клас, у якім мы вучымся, вясёлы і сяброўскі. Цяпер мы з ахвотай ходзім у школу ў Чыжах.

Кася КАРЧЭУСКАЯ
і Аня КАСЦЮЧУК

У новай школе

Добры дзень, „Зорачка”!
Пішуць Табе вучаніцы II класа Гімназіі ў Чыжах, Аня і Кася.

1 верасня мы сустрэлі новы навучальны год у Чыжах. Нам, бытлым вучням з Кленік, было цікава і адначасова цяжка, таму што мы да гэтага часу вучыліся ў Пачатковай школе ў Кленіках. Хаця мы некалькі разоў наведвалі ўжо Чыжы раней,

Аўто з планеты Макін

(частка VI)

— Мы пра вас ведаем так мала, а вы, усё ж, шмат, — пакрыўдзілася Юльця. — Гэта проста несправядліва.

— Чаму несправядліва? — здзівіўся самаходзік Сонік. — За намі, жыхарамі планеты Макін, стаяць гады і стагоддзі дасведчання і контактаў з іншымі ў касмічнай прасторы. Мелі мы пастаянныя сустрэчы і з Зямлёр, яшчэ да вашай так званай эпохі старожытнасці, прызымляліся тут не раз...

— Ты, Сонік, гаворыш гэта так, быццам сам гэта рабіў. Табе ж толькі сем гадоў! Тую старажытнасць нам цяжка нават уяўіць, калі гэта было... Не мелі ж мы яшчэ ў школе такога предмета як гісторыя... — паківала галавой Юльця.

— Кажу „мы”, бо гэта традыцыя, пачуццё сувязі з тым, што было, што чынілася кожным з нас асобна і разам. Ці Жывінамі, ці Вытворамі, ці наканец Махінамі. І іншымі

істотамі з іншых светаў, з якімі мы супрацоўнічаем.

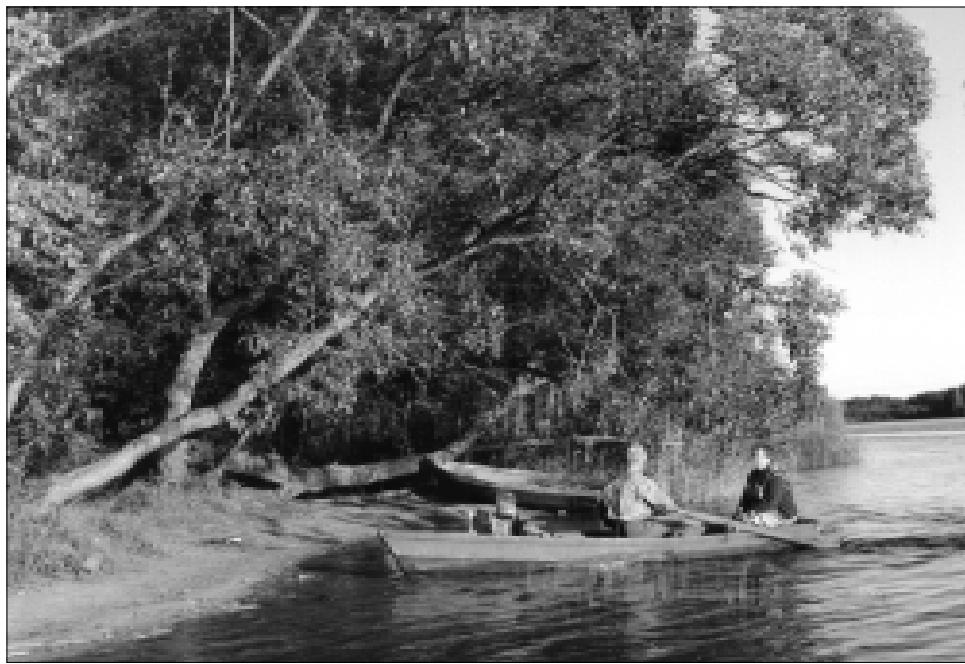
— А ці ўсе хочуць з вамі супрацоўніцаць? Нам усё ў кіно паказваюць зорныя войны, — здзівіўся Міхась і паглядзеў на неба, якое сталі завалакаць хмары.

— Вайна — гэта не ёсьць добры прыклад для нікога, бо не вядзе да нічога добра, — сказаў Сонік і звініў са свайго даху сонечную карбаваную талерку. — Ці не на дождж збіраецца?

— Ага, — пацвердзіў Міхась. — Мусім цябе некуды схаваць. Ведаем адно такое месца, куды мала хто заходзіць. Гэта пунька дзеда Івана. Калі нават дзед цябе ўбачыць, будзе ведаць, што ты — наш. Рознае ў ту пуньку звалакаем...

— Я згодны. У мяне толькі пытанне, ці там ёсьць громадвод. Бо ж на буру збіраецца. Калі няма, дык прыйдзеца мne хуценька яго змайстраваць. Маланкі — справа вельмі небяспечная. Іх бацца нават Супер-

Пачатак мастацкай прыгоды

Возера Балдук.

— Няма выпадковых сустрэч, — кажуць паэты!

З мастачкай Таццянай Маркавец мы пазнаёмліся звычайна, пытаяючы пра бяспечнае месца для начлегу. Пачуўшы нашу беларускую мову, Таня заўсіхлася і без лішніх роспытаў, таксама пабеларуску, пачала служыць дапамогай. Ад слова да слова мы знаходзілі спульных знаёмых, сяброў, журналістаў і мастакоў. У канцы выявілася што і самі ўжо раней пра сябе чулі і думалі. Таццяна Маркавец вядомая ў Беларусі як прадстаўнік дэкаратыўнага мастацтва, у канкрэтнасці выцінанкі. Яна — дачка жывапісца Віктара Маркаўча і жонка журналіста „Нашай нівы” Сяргея Харэўскага.

Карыстаючыся гасцінай Тані, ставім палаткі на яе зямлі, на колішнім загуменні. Сто метраў далей — Балдук, са мае вялікае возера ў запаведніку „Блакітныя азёры”.

У групе балдуцкіх азёр, як інакш называць блакітныя азёры, „абалдзіцельныя” назовы: Балдучыха, Вяльчынія, Акунец, Карасец, Ячмянец, Глухое, Глубля, Глубелька, Свінак, Амяжа, Сякліца. Зразу,

пасля падрыхтоўкі абозу, наведваем возера Балдук. І хача вечарэла, вада ў возеры звязла яркім блакітам. Уражанне падмацоўваў цёмны зубчасты лес, што шчыльна акаляў ваду.

— Дзіва што няма тут турыстаў? — здзіўляліся мы пануючым тут бязлюдзем і дзікасцю.

Толькі самотная лодка з парай пажылых дачнікаў напамінала пра канікулы і час адпачынку.

— Здзесь нельзя, убірайцесь атсюда! На другі берэг уежджайце! — пачала праганіць нас пажылая дачніца. — Дзеверну сажжоце! — гэта пра толькі што нарыхтаванае намі вогнішча.

Абараніла нас Таня, наша заступніца. Пасля яе перагавораў насы кантакты з дачнікамі нармалізаваліся. На другі дзень мы нават пазычылі ў іх лодку, каб пераплысці на другі бераг возера.

— Дачнікі баяцца чужых людзей, — тлумачыла нам пазней Таня. — Прыйеджыя балююць да рання, буяняць. Пасля яшчэ прыбіраць за імі трэба. Таму адпраўляюць іх у назначаныя месцы, у запаведнік.

Каб заніць месца на палатачным по-

лі, трэба прапісацца, знайсці лесніка і апладаць кожны дзень пабыткі. Папраўдзе, палохаў нас контакт з уладай ды паліцыяй і не было ў нас лішніх грошай на хабары.

— Толькі калі мы ў гасцях, на тваёй зямлі, чаму тыя дачнікі не шануюць тваёй прыватнасці?

— Бо ў нас асабліва разумеюць прыватную ўласнасць. Яна быццам твая, і адначасова калгасная. Дачніку-ўласніку кожны год трэба нанава прапісвацца ў сельсавете.

Вечарам, як на злосць, пайшоў даждж. Абсейшы наўкруг вогнішча, мы слухалі дацкіх прыгод Тані. Наша гаспадыня пакарыла там найлепшых стралкоў з начных клубаў.

— Савецкая адукцыя навучыла нас страліць, але калі прыйдзеца нешта за співаць — трагедыя!

Менавіта, невыносна хацелася пачуць тут песні беларускага Паазер'я. Іх рytм міжольна нашэнтвала прыроды, пошум лясных вершалін. Толькі ў запаведніку, як у кожнай штучнай прасторы, співаць не пад сілу. Не ладзіліся тут, пад балцкім небам, і падляшкія напевы. Таня хвалявалася на свой самавар — сямейнае вынаходства, з трубой, у якой згаралі сушаныя шышкі. Самавар паводзіў сябе як магічная пасудзі-

на. Праглынуў шалёнью колькасць шышак, часта гас і дыміў, і ні за што ў свеце не хацеў заварыцца. Быццам спецыяльна, насупраць дажджу, задоўжваў час добрай бяседы. У самавары, на дадатак, заварвалася гарбатка з траваў, паводле Танінай рэцэптуры.

— То заспявайма „АЗёры дабрыні”, — патрабаваў Вячаслав, да нядаўна яшчэ апантаны будаўнічай тэмай.

Спевы ўсё ж не ладзіліся. Пад упłyvам мілітарных аповедаў Тані мроўся прывід карцін родам з індзейскіх запаведнікаў — азарт, стральба, наркотыкі.

Нечаканая сустрэча з Тані, як пазней выявілася, была пачаткам нашага „мастачкага” падарожжа. Пазней у Стартове, Браславе, Полацку, Віцебску, Здраўнёве — усёды сустракалі добрых людзей, знаёмых, мастакоў, паэтаў. Некаторых, як Таню, зусім выпадкова, іншых адшуковалі самі, яшчэ іншых наведвалі ў іх дамах і аставаліся нанач. Ужо ў Вайшкунах, пасля магічнай гарбаткі і купання ў „абалдзіцельным” возеры Балдук, паводзілі сябе як зачараваныя.

— Але ж нам *добро!* — пайтаралі, спадабаўшы тут гарадоцка-крыніцкую гаворку.

Таня Маркавец, фантастычна аўтарка дэкаратыўнай выцінанкі, адкрывала нам жывапісную прастору беларускага мастацтва. Добра кажуць паэты: „Няма выпадковых сустрэч”.

Ганна КАНДРАЦЮК

Фота аўтара

Мастачка Таня Маркавец.

сутнасць пушчы адчуваеца ў кожным вершы паэта.

Рабочым загалоўкам трэцяга зборніка Б. Руско быў „Szelest barw”. Ён даволі паэтычны і аддаваў змест усіх сабраных у ім 108 вершаў. Усё ж у яго змене пераканаў аўтара Вальдэмара Смашч, аўтар рэцэнзіі на зборнік. Літаратурны крытык хацеў такім чынам аднесціся да вядомых аднайменных музычных твораў А. Вівальдзі і Ф. І. Гайдна, з якімі сугучная пазія Барыса Руско. Няхай і літаратура мае свае „Чатыры поры года”! І гэта сталася!

Змешчаныя ў зборніку вершы пісаліся аўтарам на працягу пятнаццаці гадоў. Найстарэйшы з іх — „Pozdrowienie” (с. 118). Ён з тых часоў, калі аўтар яшчэ не пазбягаў рыфмаванасці. Самая свежая вершы — з названнямі паасобных месяцаў — узніклі ў тутор пару, калі ў галаве аўтара даспела ўжо задума выдаць зборнік.

Зборнік падзелены на чатыры часткі, у адпаведнасці з порамі года. Пачынае яго вясна, а завяршае зіма. Неяк па-за гэту манеру выбігае верш „Рогу roku”, які змешчаны зараз жа пасля рэцэнзіі В. Смашча. Сама рэцэнзія вельмі прыхильная аўтару. Крытык піша пра Барыса Руско як важнае паэтычнае адкрыццё. Падкрэслівае перш за ўсё лірычны талент, які зачароўвае лёгкасцю, а творы паэта прыміе, быццам бы яны

былі „сатканы з імглы і заранку”. Б. Руско хвалюе ўяўленне чытача „свежасцю метафоры, якая выяўляе тое, што ў моўным паняцці ёсьць невыказаное”. Ён з „цішыні выцягвае сапраўдную гаму няўлоўных для большасці з нас гукаў”.

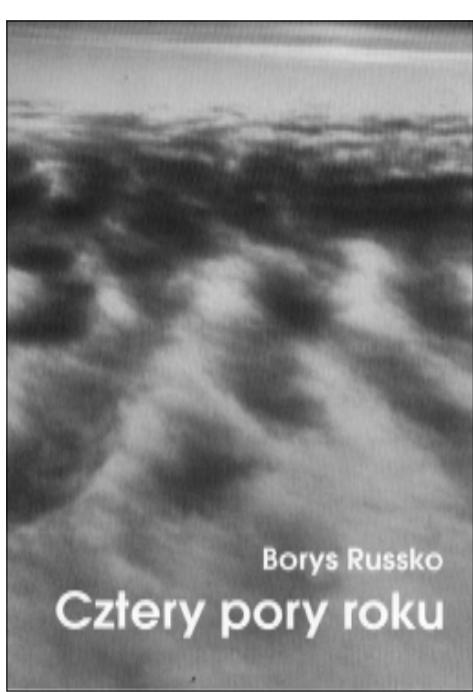
Неўзабаве, праўдападобна яшчэ ў бягучым годзе, выйдзе чацвёрты зборнік вершаў Барыса Руско п.з. „Powiew puszczy”, якога выданне фінансуе пушчанская надлясніцтва. Як сам загаловак паказвае, будзе гэта чарговы томік поўнасцю прысвечаны Белавежскай пушчы. Наогул трэба сказаць, што ў пушчанской адміністрацыі паэт знайшоў даволі добрую падпору для сваёй творчасці. Асабліва вылучаеца ў гэтым Надлясніцтва Белавежа і яго кіраўнік Станіслаў Ігнацьеў. Менавіта гэтае надлясніцтва, супольна з Белавежскім асяродкам культуры, выдала першы томік, а пры трэцім успамагло паэта паперай. „Чатыры поры года” Барыс выдаў у асноўным усё ж на свой кошт.

На канец прыемна мне ўспомніць, што рыхтуеца да друку томік пазії Барыса Руско на беларускай мове. Яго загаловак „Прасейванне імглы”, а рэдактарам і ўкладальнікам зборніка з'яўляецца адданы сябра паэта Георгій Валкавыцкі.

Петр БАЙКО

*Borys Russko, Cztery pory roku, nakładem autora, Białowieża 2000, ss.136.

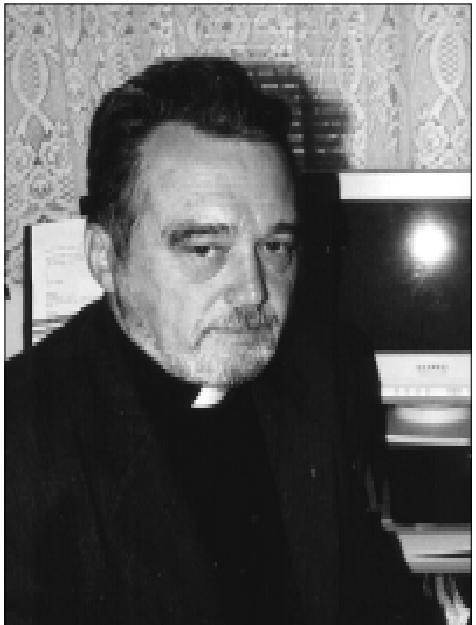
Поры года ў пущы

Барыс Руско ўжо цалкам заваяваў сабе славу песняра Белавежскай пушки. Гэтаму ж лясному комплексу быў прысвечаны першы зборнік яго паэзii „Wołanie w Puszczy Białowieskiej”, выдадзены ў 1998 годзе. У наступным годзе выйшаў чарговы томік, азагалоўлены „Pełzanie po ciszy”, у якім 16 вершаў краянала пушчанскую тэму. И вось, у верас-

Матэрыяльныя і духоўныя храмы

Пра пабудову прыхадскіх аб'ектаў у беластоцкім прыходзе св. велікамучаніка Георгія Пераможца расказвае настаяцель прыхода а. Рыгор МІСІЮК.

6 мая гэтага года ўмуравалі мы ў фундамент нашай новай царквы краевугольны камень, які быў пасвячаны Усяленскім патрыярхам Варфаламеем I падчас яго паstryрскага візіту ў Беласток. Той камень стаяў у храме і заахвочваў нас пачынаць пабудову, а не толькі пра яе думаку.

Пэўную занепакоенасць выклікае ў нас тое, што вядзэм дзве будовы запар. Вясною г.г. атрымалі мы дазволы на пабудову прыхадскага дома і храма. Ранейшыя два дазволы былі ануліраваны дзякуючы суседзям, якія не пагаджалися на пабудову прыхадскага дома. Аднак і пасля дазволаў суседзі не перасталі пратэставаць. Яшчэ 13 верасня Галоўным адміністрацыйным судом разглядалася справа; суд адхіліў закіды суседзяў на Ваяводскую ўправу, што дазволіла нам будаваць.

Ужо ўзвядзены два паверхі прыхадскага дома. У адным сегменте дома ёсць невялікі памяшканні, якія я хацеў выкупіць грамадскім сіротам з Дзіцячага дома, якія не маюць куды адтуль пайсці: або ім у дом, ад якога былі вызвалены, або ў злачыннае асяроддзе, або

ў бяздомныя. Трэба ж нешта даць і другому чалавеку, каб адчуваў ён сябе членам духоўнай сям'і. Я хацеў ахінуць іх апекаю, нават па працаўладкаванні ці нават дапамагчы матэрыяльна. Калі б жыццё такога акрыяла, кватэрай, якую ён займаў, маглі бы карыстацца чарговыя патрабуючыя дапамогі. У гэтай справе я трывесці таму звярнуўся за дапамогай да презідэнта горада Беластока, адказу аднак яшчэ не атрымаў. Мы і самі спрэвіліся б з гэтай проблемай, але вядзэм дзве будовы запар і нам цяжка. Але аптымізм ёсць.

Галоўнай нашай спрэвай з'яўляецца пабудова храма і ахвяраванні на гэтую мэту мы не можам прызначаць на другія. Храм наш будзе найменшы ў Беластоку; раней будаваліся па 600 кв. метраў, а наш — са званіцай — будзе займаць 450 кв. метраў. Храм будзе двухпавярховы, што павялічвае кошт будовы, аднак утрыманне ніжняга храма будзе таннейшае, а літургіі можна будзе служыць і ў адным, і ў другім. У асноўным сцены ніжняга храма даведзены ўжо да ўзору столі, якую хочам пакласці да зімы. Сёлета гэта найважнейшы этап, бо катлаван глыбокі і нельга аддаць яго снегу і дажджу. Чарговыя этапы не будуть ужо гнаць усяго наперабой і можна будзе працаўваць спакайней. Да гэтай пары можам аплачваць усе рахункі дзякуючы добрасардечнасці ахвяравальнікаў. Сёння вось (26 верасня — А. В.) нясу ахвяраванні людзей з усіх Беласточчыны: з вуліц Ліповай, Хробрага, Вышынскага, Бэма з Беластока, з Мілейчыч, Гайнайкі, Новага Двара...

Наш прыход хоча не толькі будаваць сцены храма, але і ў форме „цаглінк” выдаем кніжачкі: „Teologia nabożeństwa”, „Wielki post”, — каб храм будаваўся і ў сэрцах людзей. Ахвяравальнікам дзякуем гэтым кніжачкам і таксама іконкамі св. велікамучаніка Георгія, дзе на адвароце пацвярджаєм атрыманне ахвяравання і выказываем падзяку.

Нягледзячы на будаўнічыя працы, выдаем прыхадскі лісточак „W naszej rodzinie”, дзе згадваем пра набліжаючыся святы, інфармуем аб здарэннях і на-

мерах, ёсць слова да дзяцей і план на бажэнстваў да наступнага выпуску; кожны, хто прыходзіць у храм, атрымоўвае ўсе неабходныя інфармацыі. За гэты лісток мы ўдзячны Георгію Андраюку з выдавецтва Orthodruk, якое дапамагае нам выпускаць яго. Гэты выдавецкі калектыв ад самога пачатку спрыяе нам і мы ім удзячны і молімся, каб Гасподзь дарыў ім здароўе і каб яны мелі радасць ад працы. Добрым словам дапамагае нам і наша прыхаджанка Анна Радзюковіч. Таму лягчэй нам будаваць так матэрыяльны, як і духоўны храм.

У нашым квартале горада жывуць маладыя сем'і. У Пачатковай школе № 14, гімназіі і падрыхтовачных класах вучыцца там каля пяцісот дзяцей. Гэта наша багацце, але і абавязак прыхіліць іх да Царквы, каб былі і добрымі вучнямі ў школе, і добрымі Божымі дзяцьмі. Калі будзе гатовы прыхадскі дом, будзе ім і нам прытульней у новых сценах. Пры нашым прыходзе працуе дзіцячы хор, які ўжо самастойна співае цэлу літургію! Гэта сведчанне веры дзіцячых сэрцаў, якіх у хоры больш за пяцьдзесят; хор вядзе матушка Мірслава Ціханюк.

У прыходзе, разам са мною, працуе ўшчэпершы вікарны а. Анатоль Федарук, другі вікарны а. Пётр Пяткевіч і новы дыякан Тамаш Цыркун. І матушкі прыкладна служаць Богу,

співаючы. Калі іх пытаюць, колькі ім плаціць, яны адказваюць: „Мы Богу плацім”.

Спадзяемся, што прыхадскі дом будзе готовы для аддзелкі ў сакавіку 2001 года, бо будзем хутчэй, каб танней было, і ўжо вясною або летам думаём увайсці туды, бо свяшчэннікі жывуць па-за нашым прыходам. А аддзелкай ніжняга храма зоймемся толькі тады, калі забяспечым верхні храм ад уплыву надвор'я.

Пытаце, ці я меў дачыненне да будаўніцтва. Я дваццаць трох гадоў займаўся рамонтамі. Калі мне было дваццаць адзін год, я праводзіў рамонт храма ў Арнэце (Вармінска-Мазурскае ваяводства). Пасля аднаўляў храм і прыхадскі дом у Тарнагродзе (Люблінскае ваяводства). У Кульні каля Тарнаграда храм быў без акон, іканастаса — аднае гадасці суседзі нарабілі. Там нават электратрактаваў даводзіў сваім рукамі. У Драгічыне праводзіў цэнтральнае аципленне, каналізацыю, гарадзіў магільнік. Аднавіў храм звонку і роспісы ўсярэдзіне, рыхтуючыся да 900-годдзя прыхода.

У Беластоку Уладыка даручыў мне пабудову тымчасовага храма. І цяпер, калі вядзецца будова новага, трэба праціць Господа, каб дазволіў яшчэ паслужыць. Той шматгадовы будаўнічы вопыт сёння дапамагае мне быць партнёрам будаўнікоў.

Запісаў Аляксандар ВЯРБІЦКІ

Як я работала ў „Белай ружы”

— Ёсць у нас рэгіянальныя сувязі... бігас ды сала! — трывалыя аўбяўщиці быў уласнік рэстарана „Белая ружа” Зіновій Галёнка Тамары Саланевіч, якая хацела пачаставацца чымсьці свойскім у Гайнайцы.

Тая невялікая гастронамічная ўстанова ў падвалчыку Беларускага музея толькі ў невялікай частцы займае час гэту мікаваму чалавеку і бізнесмену, які моцна хвалюеца беларускай культурай. А сувязі ўсходнія — і касавокім даспадобы, і тутэйшым быць такімі павінны. Накарміць людзей жа ж трэба, калі ты за гэта ўзыўся!

Дзеўкі-красуні працуецаць у пана Зэнка, але адным форсам ды прыгажосцю не напоўніш страўніка наведальніка, які перш за ўсё не глядзіц, а глытак. Правяла калісьці тут курсы беларускай спецыялістыкі па кухні з Гродна. Рабіліся розныя бульбяныя, гароднінныя ды мясныя цуды, часам надта ж займаючыя час і ўвагу. А гурман тутэйшы хутчэй любіць з'есці, каб відна было што ў рот бярэш — катлету адбіўную як каплюш, на ўсю талерку, і каб капусты з паўбочкі... Якая тут экзотыка! Якое майстэрства тут паказаць? Біць тыя кат-

леты, біць... Ды з того часу, як тая гродзенская майстрыха тут прадукавалася, увесь кухарскі састав памяняўся...

Ружа Бабушкина, дыпламаваны кухар (не гаворачы ўжо пра іншыя дыпломы, м.інш. майстра спорту ды юрыста), родам з Сібіры, татарка, з юнацтва ў Беларусі, мае ў сваёй галаве сотні рэцэптаў. Супы — хоць ты заліся, і барышы, і рарольнікі, і заправачныя (да 15 відаў)... Хто любіць чыстыя, хто тлустыя, калі ласка — дык, гэта, вядома, не так здарова. З другіх — бліны, блінчики з мясам, з тварогам, сырам, грыбамі, бульбай... Бульба — вядома — печаная, жараная, вараная... Без таўканіцы не абыцці беларусу ды ўвогуле славяніну, хоць туго нашу бульбу з Амерыкі прывезлі. Найкрайні там „расцігай” (пірагі). Пяльмені сібірскія. Рыба ўсялякая. З нацыянальных страў — плоў, азу па-татарску, шашлык, розныя штукі з каўказскай кухні... Ды не, што ты, хопіц! Беларус любіць паесці канкрэтна, ды чаго ў меню вытравашчца паўгадзіны, каб сабе пасля дагадзіц! Нават пан Зэнек ужо стаміўся гэтым пе-ралікам. Пакажы, кабета, што-небудзь такое, каб вочы нам выкаціліся ад раскошы. Але каб хутка, і проста.

Паказала Ружа ў „Белай ружы” спярша сваю кніжку здароўя — без гэтага не кожнага ўпусціць на таемныя пакоі. А мы — людзі галодныя — селі чакаць. А народ у „Белую ружу” навалай паваліў, бо галодны. Усе кухцікі заняліся сваёй спрэвай: рыхтаваць ўсё тое няхітрае з называ, што заказваюць непераборлівымі гайнавяне і іх гості са свету. А Ружы Бабушкинай, што плёнтаецца паміж усім гэтым, — хоць раздзярся: то мясо, то сечы, то церці... Нам, камісіі, кінула рускія бліны, вялізныя, як лапухі. Мы іх хутка зламаталі без нічога, і сталі між сабою меркаваць, з чым гэта ядомае. Мы — кум-канадзец, кумаў сябра з паўднёвай Польшчы, я, спадарыня Ірэна і пан гаспадар, які заглядаў час ад часу, заняты палітычнай спрэвай пралетарыяцкай партыі. А з найбольшай нецярпівасцю чакалі мы адной асаблівасці: дранікаў з мясам!!! Яны быццам бы звычайнія дранікі, пляцкі картапляныя па-тутэйшаму, ды тоўстыя, грубенькі, самавітые, з мясной начынкай, спечатку печаныя на патэльні з абодвух бакоў, пасля яшчэ ладна ўгрэці ў духоўцы, мяккія, духмянныя, смачныя як халера! Залацістыя, румянныя, каларынныя! Можа, у туго духоўку іх ужо Ружа заперла?..

А дзе там! Бульба яшчэ толькі што

памяшканая, плавае ў вадзе! Я спачатку падумала, што жарт гэта, але так яно сапраўды было. Ні ў аднае кухаркі няма рук чатырох! Мусіць хтосьці тую бульбу сцерці! Заскрыгітала камісія на востранымі зубамі, глытнула слінку. І пайшла я, падкухарыкам, дзэрці тую бульбу ў таемныя памяшканні, куды не кожнага ўпускаюць.

Церці бульбу ўмёю, признаюся. Але на тарцы звычайнай. А тут трапілася мне нейкая цацачная... восьмівугольная... Цягаю аграмаднай бульбінай па дзірачках малюпасенькіх. Звычайна ўжо пяць іх прыкончыла б, а тут не могу спрэвіца з адной?! Ай, як добра, знайшлася звычайнай тарка, сагнутая ў каблук, з вухам, як належыцца. Налегла я на работу. Ружа непадалёк спраўна рабіла цуды, не на маю галаву, не на мой вум рэдактарска-філалагічны. Што Ружа — яна сама ўсталіцы была рэстарантай. У яе руках не толькі цеста гібалася! А мае пальчыкі... Як я цяпер пакажуся на сустрэчы з прэзідэнтам?!!

„Мусі, бульбу церці, пані Міра?” — ківаюць мne са спачуваннем незнёмыя чытачы, б'ючы ў ладкі кандыдату Квасніўскаму. Я паглядаю на свае больш... пралетарскія чым у іншых далоні. А смачныя ж былі тыя дранікі!

Міра Лукша

Кіно на калёсах

З прыемнасцю ўспамінаю працу ў Ваяводскім праўленні кіно (ВПК) у Беластоку. На працягу сямі гадоў аў-ездзіў я амаль усю Гайнаўшчыну і палову Бельшчыны, пазнаёміўся з многімі людзьмі, якіх зараз сардэчна ўспамінаю. А ездзіў я з кінаперасоўкай у шасцідзесятых гадах, калі кіно на вёсцы лічылася вялікім атракцыёнам.

У Беластоцкім ВПК было вясеннацца кінаперасовак, якія працавалі ў двух турах. Брыгады 1-9 выїзджалі першага дня месяца, а вярталіся 24. Другі тур (таксама дзвеяць аўтамабіляў) пачынаў працу 7, а вяртаўся 30. Брыгаду кінаперасоўкі састаўлялі кіраўнік, кінамеханік і шафёр. Частка брыгад карысталася аўтамабілем маркі „Люблін”, а некаторыя — „Ныса”. Мы якраз ездзілі „Люблінам”. Гэта быў наш дом, і заадно становая, спальня ды прыёмная. Але начавалі мы пераважна на кватэрах у знаёмых гаспадароў. Там і харчаваліся. Службовым аўтамабілем карысталіся толькі тады, калі не было каму нас прыніць на начлег. Наша брыгада ездзіла ў першым туры і называлася кінаперасоўкай „BR-9”, што абазначала: Bielostockie Ruchome Nr 9.

Тэртыорыя абслугоўвання была даволі разлеглая і пачыналася ад наваколля Нарвы і пралягала праз вёскі вакол Гайнаўкі, Белавежы, Чаромхі, Кляшчэль, Бельска-Падляшскага, Бoцькаў, Пасынак, аж да Рыбалоў. У плане аў-ездзу пачаткова было 28 вёсак. Паколькі ў адным месяцы абслугоўвалі мы 23 мясцовасці, пяць заўсёды выпадалі з плана. План распрацоўваў кіраўнік кінаперасоўкі, а зацвярджаў яго адказны кіраўнік ВПК, які перадаваў яго Павятовай камендатуры пажарнай аховы. Гэта ўстанова кантролівала працу кінаперасовак — сачыла за пажарнай бяспекай у глядзельных залах.

Калі я пачынаў працу ў лістападзе 1962 года, заязджалі мы ў Іванкі, Янові, Ласінку, Барысаўку, Рэпіскі, Камень і Курашава. Там не было электрычнага току. Заводзілі мы тады агрэгат. Пры дапамозе агрэгата дэманстравалі мы фільмы і ў іншых мясцовасцях — у Будах, Тэрэмісках, Дабрынавадзе, Пятрове-Кшынаколах, Паўлах і Войшках.

Тэртыорыю, якую мы абслугоўвалі, у 90% засялялі беларусы. Таму, мне, як кіраўніку, лягчай было падбіраць рэпертуар, паколькі ў той час пераважалі савецкія кінафільмы. Наша публіка найлепш любіла любоўныя і ваенныя савецкія фільмы, дэтэктывы і гісторычныя кінакарціны айчыннай і замежнай вытворчасці.

У Беластоцкім ВПК аў-яўлена было спаборніцтва брыгад. Мы занялі другое месца ў ваяводстве па колькасці гледачоў і прыбытку ад білетаў. Найбольш людзей прыходзіла ў Курашаве, Арэшкаве, Вітаве, Палічнай, Малініках, Пашкоўшчыне, Дубяжыне, Вульцы-Выганоўскай, Кнарыдах. Неаднойчы даводзілася арганізація па два ці трох сеансы для дарослых у адзін дзень, паколькі школьныя залы маглі змясціць амежаваную колькасць гледачоў (ёместасць залы вызначалі пажарнікі).

У ходзе навучальнага года ладзілі мы кінасеансы для дзяцей і школьнай моладзі г.зв. *poranki*. У школе дзень, калі прыязджала кінаперасоўка, лічыўся святам. Паколькі кіраўнік кінаперасоўкі раней паведамляў аб тэрміне прыездзу, дзеці мелі падрыхтаваныя гроши (білеты былі па 2 зл. для дзяцей і 4 зл. для дарослых). Хто не меў, таму пазычалі настаўнікі. Кінасцвта школы дбала, каб на сеансах было як мага больш дзяцей, бо пасля яны пісалі сачыненні.

Вяскоўцы называлі нас „кіноўшчыкамі”. Людзі акуратна і ветліва ставіліся да нас, запрашалі ў гості. Мне давялося пабываць на вяселлі ў Тэрэмісках, што калі Белавежы, і ў Курашаве. Тады вяселля, як у Курашаве, нельга забыць. Ды і Курашавы гэта гасцінныя людзі. Тры дні гуляў я ў Васі Матвеюка. Быў каравай ў суботу і прыданне ў панядзелак. Памятаю, як ехалі мы на фурманцы з пасажырским куфрам маладой і курачкай з каліровым бантам. Музикант сядзеў на гэтай скрыні і рэзай ад вуха да вуха любоўныя прыпейкі.

У час сямігадовай працы я меў магчымасць пазнаёміцца з многімі настаўнікамі. Неаднойчы ўдзельнічаў я ў розных мерапрыемствах, напрыклад, на школьніх ёлках у Саках (што за Кляшчэлямі), Палічнай ці ў запустах у Вульцы-Выганоўскай або гагатусе ў Зубаве. У Зубаве сабралася тады амаль уся вісковая моладзь на кватэры ў адной дзяўчыны спраўляць гагатуху. Не паспелі мы перакуці па чары, як цемру за акном рассвятліла зарыва пажару. Пазней аказалася, што гэта сусед суседу з помсты стадолу падпаліў.

Многа прыемных і сумных здарэнняў засталося з таго часу ў маёй памяці. У Кожыне, што непадалёк Зубава, ледзь палкай па галаве не атрымаў. А ўсё па той прычыне, што жуліку ўвагу звярнуў, каб папяросу ў зале не курыў. Былі і смешныя здарэнні. У Камені, што калі Курашава, дзецюкі верабечыка ў залу пусцілі. Было гэта зімою. Са страхам птушку выцягнулі і задумалі пазабаўляцца. Лётаў верабечык у праменнях светла ад кінаапарата да экрана і назад. Людзі не глядзелі на фільм, а на птушку і заходзіліся ад смеху. Шафёр пракраўся ў сенцы і злавіў жартавуніка, які хацеў пабачыць, як людзі забаўляюцца ў зале. Калі прывёў яго да мяне і папытаўся, што з ім зрабіць, я загадаў прылажыць жуліку папругай некалькі „гарачых”. Тут хлапчук стаў прасіцца і абвінавачваць калегу.

— Пусціце, дзядзечка, я не віноўны, — галасіў дзецюк. — Я падашлю таго, хто гэта зрабіў... Так яно і сталася.

Мінула шмат часу ад гэтага здарэння. У час гмінных дажынак у Вульцы-Тэрэхавоўскай я рашыў пазнаёміцца з новым начальнікам Чаромхайскай гміны. Калі вітаўся з сімпатычным мужчынам, гэты загаварыў: „А мы, пэўна, знаёмы... Памятаце верабечыка ў Камені, гэта мяне тады шафёр злавіў і вы загадалі папругай высячы?”. Мы абодва рассміяліся.

Запамяталася і тое, як у Драгічын кардынал Вышынскі прыязджаў. Было гэта ў шэсцьдзесяці чацвёртым ці пятым годзе. Ваяводскі камітэт партыі загадаў дырэктару ВПК паслаць дзвеяць кінаперасовак у наваколле Драгічына, каб тыя трох дні бясплатна фільмы дэманстравалі, каб людзей адцягнуць ад супрэччы. Сустрэча праходзіла на драйляным мосце на рацэ Буг на мяжы Беластоцкага ваяводства. Мы знаходзіліся ў Танкелях побач моста. Шафёр з кінамеханікам хадзіў глядзець на зборышча, але я не распытваў іх пра супрэччу, бо мяне яна не цікавіла. Пачатковыя жыхары-католікі няবетліва да нас пастаўліліся, аднак на другі дзень знайшли мы з імі супольную мову.

Сем гадоў мігам праляцела. З таго часу больш за 30 гадоў мінула. Гэта ўжо гісторыя і прыемныя ўспаміны, бо з добразычлівымі людзьмі прыходзілася сустрэчацца. Я ім песню і радасць прывозіў, а яны адплачвалі ветлівасцю і пашанай.

Уладзімір СІДАРУК

Быць на любімай радзіме

Некаторыя людзі ездзяць у водпушку ў Іспанию ці Францыю, а я еду ў Бельск, каб пабачыць, як жывуць сябры і што дзеесцца на роднай зямлі. Цягнік з Ольштына ў Беласток адпраўляецца ў восем гадзін раніцы. На вакзале я спаткаў хлопчыка, які сядзеў на лаўцы з багажом і чакаў маму. Калі яна прыйшла, мы заўялі гутарку. Яны прыехалі з Віцебска.

— У нас дрэнна, — сказала яна мне, — і я з сынком займаюся гандлем, каб лепш жыць, бо Лукашэнка так усіх прыціснуў, што няма ні свабоды, ні працы. У Віцебску людзі паволі прывыкаюць да гэтых абставін. Яны думаюць, што трэба крыху пацярпець, а ў будучыні ўсё ўладзіцца і будзе лепш.

Гэтая размова паказала мне, як мно-га гора мусіць перажываць дванаццацігадовы Сашка, ездзячы па свете з маці. Ён добра размаўляе па-польску, бо ўжо чатыры гады яны жывуць у такіх гандлёвых абставінах.

На чыгуначным вакзале ў Беластоку нічога не змянілася: як было дзесяць гадоў таму, так і цяпер. Нават яшчэ горш, бо дзвёры забіты дошкамі, а ў пачакальні натоўп падарожнікаў і многа бяздомных, якія цікуюць, каб нешта падсцібрыць для ежы.

У чатырнаццаць гадзін еду ў Бельск, тут ужо чуваць беларускую мову. Бяру таксі і еду ў Відава. Там сустракаю суседа Мікалая Калішэвіча, які кажа мене:

— Ты, Андрэй, жывеш у Ольштыне, а тваю хату разбіраюць, трох дошакі ад шалёўкі адварвалі. А я жыву цяпер адзін, бо мама памерла. Атрымліваю пенсію, маю невялікі агарод, які яшчэ маю сілу абраўляць. Жаніцца ў мае шэсцьдзесяц гадоў няма ўжо ахвоты.

На другі дзень бяру веласіпед і еду ў Бельск. У бары „У Джона” ўсё так, як год таму: хто мае гроши, той п'е гарэлку, а хто мае менш грошай, той у Вакулеўскага папівае піва. У горадзе стаў я на тратуары і ўбачыў, што на веласіпедзе едзе Валянцін Семянюк. Убачыў і ён мяне і мы завялі гутарку. Не бачыліся мы ўжо ад дзесяці гадоў; ён нічуть не змяніўся. Рашилі мы наведаць інжынера Барыслава Рудкоўскага, нашага пісменніка-натуралиста.

Прывітаў ён нас сардэчна, але падпіраўся ўжо кіёчкам.

— Я так хвараў, — сказаў ён нам, — што не мог ужо хадзіць, а цяпер, калі зрабіў сабе пераліванне крыві, адчуваю сябе лепш.

Паказаў нам нагу з выраджэннем суставаў. Сказаў, што на веласіпеде ўжо не сядзе, бо „старасць — не радасць”. Прадаў нам трэцяе выданне сваёй кнігі „Дарогі і памятнікі”.

Наведаў я яшчэ і Грабіну, дзе растуць тоўстыя дубы, помнікі прыроды. Пабачыў тое харэство, дзе некалі, як згадвае легенда, шпацыравала Белая Дама.

З пляменнікам Янушам наведаў Сапава, дзе жыве брат Філя з жонкай Марысіяй. Яны ўжо на пенсіі, а іхнія сыны Коля і Януш жывуць у Бельску. Пагаварылі, пагасцявалі і вярнуліся ў Відава. У Відаве яшчэ спаткаўся і пагутарыў з братам Янкам. Усе пастарэлі на дзесяць гадоў, пасівелі. Што ж — усё хутка прамінае, як вада ў рэчцы Белай.

Пабышы тыдзень часу на радзіме трэба было адпраўляцца ў Ольштын. Да наступнага года, радзіма!

Андрэй ГАЎРЫЛЮК

Сяджу ў Нямеччыне

Успаміны жыхаркі вёскі Плянты Веры ДОМАНЬ, якая пабывала на работах у Скандинавії.

Як я там апынулася? Мы самаходам падехалі ў Беласток, а адтоль поездам. Яны рабочых патрабавалі. Паехала я, Нюрка, Райка, Міхал — нас многа падехала. Паехалі таксама дзяўчата з Рыбакоў. Мне тады было вясеннацца падыдзіцца ад смеху. Шафёр пракраўся ў сенцы і злавіў жартавуніка, які хацеў пабачыць, як людзі забаўляюцца ў зале. Калі прывёў яго да мяне і папытаўся, што з ім зрабіць, я загадаў прылажыць жуліку папругай некалькі „гарачых”. Тут хлапчук стаў прасіцца і абвінавачваць калегу.

Мы жылі ў бараках. У нас было пяць ложкаў, а ў рыбакоўскіх — шэсць. Нізенькі былі тыя баракі. Рана ідзэм у столовую. Уесь час былі мармелад, кава і малы кусок чорнага хлеба. На абед, як прыедзем, быў бутэрброд, таксама з мармеладам, часам талерка супу з капусты, лыжачка картофляў. А вечарам зноў мармелад, кава і хлеб з маслам.

Адзін такі Ян хацеў, каб я з ім любілася. Ён за мной хадзіў і прычапіўся. Я аднаго разу сядзела на акні і спявала песню „Сяджу ў Нямеччыне”. Ён стаяў і слухаў, а потым сцягнуў мой бот і ўкінуў у бетонамяшалку. Быў яшчэ немец Додуліг, які вельмі любіў слухаць які спявала. Я кажу: „Panie majster, ten Janek buta mi wrzucił do betoniarki!”. А ён кажа: „Tobie wrzucił? Ja ci zaraz przyniosę buty. A on cię przeprosi!”. Прыйшоў Ян, а я так сабе нагамі махаю. Ён мяне перапрасіў. А я да яго, што не хачу, каб ты мяне перапрашаў. І тады ён гаворыць, што ад пачатку я падабалася. А я адказваю, што не люблю белых, бо я самая чорная як цыганка. Ён кажа, што можа памалывацца на чорна. Усё роўна, я жму адчапіўся. Гэта я падабаецца.

Я там працавала хіба з два месяцы (казалі быць яшчэ даўжэй), але вярнулася дамоў, бо жніво пачалося. Як мы з Нюркай вярталіся, я спявала песню: „Сяджу ў Нямеччыне і думку думаю, як буду шчасліва, калі дамоў вярнуся”.

Запісала Ганна САДОЎСКАЯ

Дубяжынскія замалёўкі

Сабраўся я наведаць швагра ў Дубяжыне. Надвор'е мне паспрыяла, бо нядзеля 1 каstryчніка парадавала цёплымі сонечнымі праменнямі. І каб не тое, што дзыму халаднаваты вецярок, здавалася б, што маем залатую восень.

З чыгуначнага прыпынку ў Падбелі лі я падаўся ў Дубяжын на веласіпедзе. Жывой душы не было відаць на полі. Толькі на прыдарожнай пашы кароўкі пасвіліся ды копкі апошняй атавы ў шарэнзе стаялі.

На вясковай вуліцы панаваў рух, хадзяць нядзеля павінна была быць днём адпачынку. Сяляне прыбіралі сядзібы, быццам да нейкага фэсту рыхтаваліся.

— Для людзей прыбраць трэба, — тлумачыў мне швагер Дзмітры. — Зараз працэсія з башчошкам на могільнік прыйдзе.

— А чаму ў вас сёння багаслужба на могільніку? — пацікавіўся я. — У нас толькі два разы ходзяць на магілкі.

— А ў Падбелльскім прыходзе тры ра-

зы ў год моляща, — пачуў я з боку глас Пятра Ігнацюка.

— А ты чаму не памагаеш? Не хочаш зарабіць чарку ад швагра?

— Мне без гарэлкі горка, — з сумам адказаў селянін. — Два дні без святла сяджу. Аварыя на лініі. Правады каля хаты паскручуваля...

— Дык чаму манцёраў не пакліча?

— Званіў у Бельск. Абяцалі прыехаць.

— Дык пазвані яшчэ раз, — парай ў Пятру Ігнацюку.

— Задорага абыходзіцца. Лепш ужо сам на веласіпедзе ў Бельск за электраманцёрамі з'езджу, чым дзесяць злотых за размову суседу плаціць маю.

— Адзін імпульс усяго ж 33 гроши каштуе? — здзівіўся я.

Вось як справа маеца з тэлефонамі ў Дубяжыне, калі спатрэбіца ад суседа пазваніць. Гаспадар, ад якога патэлефануеш, за адну мінуту 3 зл. патрабуе. Ці гэта не жывадзёрства?

Уладзімір СІДАРУК

Табе прынілася, што ты была цяжарная, дык думаю, што чакае цябе шчасце ў каханні, бо з твойго пісьма вынікае, што ты — маладая і да старой цябе запічыць нельга. Калі б ты была надта старою, абазначала б гэта блізкую смерць. Але калі гэта будзе нават шчасце ў каханні, дык і так будуць нейкія проблемы. Я думаю пра тое ўзыходжанне па сходах. Іншая справа — калі б ты ўзышла наверх.

Другі сон гаворыць аб нейкай знаходцы. Глядзі, каб ты нечага не згубіла! А яшчэ горш, што гэта твая знаходка можа абазначаць фальш і залежнасць.

У трэцім сне ты лавіла рыбу. Лавіць рыбу ці бачыць яе живую — цяжкі, але надта выгадны занятак. Іншая справа — калі б рыба была мёртвая ці ты б яе ела. Тады ты мела б непрыемнасці або быў бы ў цябе хворы страйнік. Але і так пры гэтym выгадным занятку будзе нейкай „муць”, нешта сапсце ёфект тваёй цяжкай працы, бо тая вада, у якой ты лавіла рыбу, не была празрыстая.

АСТРОН

Яніна! Твае сны цікавыя — усе як адзін. Пачнем ад першага.

Яніна

Каб не саромеца

Жыхары Тапаркоў, што ў Кляшчэлеўскай гміне, наракаюць на дарогу, якая спалучае іх вёску з вёскамі Малінікі і Шарні ў Арлянскай гміне. Дарога тая, даўжынёю каля чатырох кіламетраў, разбітая, як рэшата: адны калдобіны, ямы, пясок. Яшчэ, на бяду, дарогу прасікае рэчка Белая, праз якую калісці быў пракладзены драўляны масток. Масток той спарахнёў і яго разабралі. Нават дарожны знак паказвае, што праезд спынены. Як тады ехаць да-

лей? Сяляне, каб перабрацца на другі бераг, хіба не будуць лётаць па небе; забедныя яны, каб купіць сабе самалёт альбо верталёт...

Мне здаецца, што справа гэтай разбітай дарогі ў кампетэнцыі Арлянскай гміны і яна павінна нешта ўчыніць, каб людзі не саромеліся перад Захадам, што недзе паміж Бельскам і Гайнайукай ёсць такая незайдросная, горшая ад палявой, дарога.

Мікалай ПАНФІЛЮК

гая павінна быць селаў. Зразумелая рэч, што тутака дадзены не поўны спіс вымерлых прыбалтыскіх моў, але гэта ўжо асобная тэма.

Ад рэдакцыі: Дзякуюм за заўвагу і просім прафіцэння ў аўтара і чытачоў.

Папраўка

У артыкуле Алега Латышонка „За што змагаліся беларусы пад Грунвальдам („Ніва” № 39 ад 24.09.2000) не па віні аўтара ўкралася апіска: замест се-

Што рабіць са смецием?

Звалка смеци ў Гайнайуці хутка перапоўніца.

Смецце з Гайнайукі вывозяць на гарадскую звалку, якая знаходзіцца каля пасёлка Парыева ды расцягваецца на аблшары звыш 8 гектараў. У апошняй гады на звалку, якую пабудавалі ў 1963 годзе, вывозяць з Гайнайукі каля 35 тысяч кубаметраў смеция. Мяркуеца, што месца на адкіды хопіц там усяго на 5 гадоў, у сувязі з чым гарадская ўлада пачалі разглядаць розныя варыянты выкарыстання смеция.

Галоўнымі ў Гайнайуці паставіўшыкамі смеция з'яўляюцца Жыллёвы кааператыў, Прадпрыемства камуналнай гаспадаркі і прадукцыйныя ды паслуговыя прадпрыемствы. Аднак вялікая колькасць адкідаў і разнароднага смеция збіраецца і ў прыватных жыхароў, якія ў фольгавых мяшках выстаўляюць яго ля сваіх панадворкаў. Прадпрыемства камуналных паслуг, якое з'яўляецца ўласнікам звалкі, купіла новую машыну для вывозу смеция — яна сцікае адкіды і ў сем разоў змяншае іх аб'ём, што дазволіць зэканоміць час і плошчу старой звалкі.

Ва Управе горада Гайнайукі разглядаўся ўжо розныя працановы выкарыстання смеция. На закрыццё старой звалкі спатрэбіца каля 2 мільёнаў злотых, а на будову новай — 3 мільёны, але зараз няма такога месца, у якім можна было б яе лакалізація без шкоды для жыхароў горада. Арганічныя адкіды можна перарабляць на кампост. Састаўляюць яны амаль палову ўсяго смеция, але ў такім выпадку трэба раздзяляць

смецце і вывозіць у асобныя месцы шкло, метал, пластмасавыя вырабы і ўсе астатнія адкіды. У выпадку Гайнайукі кампастоўня каштавала б каля 13 мільёнаў. Дадатковыя 2 мільёны злотых трэба было бы выдаткоўваць на арганізацыю ўсяго працэсу выкарыстання адкідаў.

У час сустэрэч з жыхарамі нашага горада я ўжо некалькі разоў гаварыў аб патрэбе вырашэння справы вывозу гарадскога смеция. У нашым выпадку самыя лепшымі рашэннямі была б арганізацыя вывозу адкідаў на звалкі ў іншыя гарады або пабудова цеплацэнтраля, якая ў якасці апалу выкарыстоўвала б смецце. Змагла б яна ў будучыні абагрэць памяшканні ўсім спажыўцам гарадской цеплавай энергіі, паколькі прадбачаецца паніжэнне запатрабавання на яе ажно на 25%. Будова экалагічнай цеплацэнтраля для нашага горада каштавала б каля 20 мільёнаў злотых, а самы вялікі кошт састаўляў будова апаратуры да ліквідацыі забруджання паветра, — заявіў намеснік бурмістра Гайнайукі Міраслаў Мордань. — Сярод розных праектаў пачалі мы разглядаць працановы будовы ў нас цеплацэнтраля, якая абацірала б на спальванні смеция ў працэсе піролізу. Апошнім часам зацікавіліся мы будовай плазмавага утылізатора, які, між іншым, выкарыстоўваўся ў Злучаных Штатах Амерыкі для ліквідацыі хімічнай зброяй.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

У гарод даражэй

Здавалася б, што адлегласць паміж двума населенымі пунктамі з'яўляецца величынёй нязменнай. Аднак жыщцё паказвае, што могуць быць выключэнні. Напрыклад, калі паедзеце аўтобусам ПКС з Бялкоў ў Заблудаў, тады заплаціце 3,90 зл. і з білета даведаецесь, што вы праехалі 16 кіламетраў. А калі будзецце вяртацца той жа самай дарогай, тады за білет заплаціце 3,20 зл., а на білете будзе напісаны, што з Заблудава ў Бялкі 15 км. І такім дзейнікам вываротная дарога з мястэчка ў вёску скарачаецца на кіламетр, а білет становіцца таннейшым на 70 грошаў. Цікава, ці такія цуды здароюцца ў іншых мясцовасцях.

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

Гроши на дарозе

Амаль штодзень бачым вяляючыся банкі з пад піва. Нікому не патрэбныя, засмечваюць асяроддзе. Але ці сапраўды нікому яны непрыдатныя?

Пенсіянер-чыгуначнік з Чаромхі Віктар С. банкі збірае і здае на лом як каляровы метал (алюміній). Каб больш іх памясціць у мяшочку, прыгнітае іх нагою, паколькі спляшчаных банак больш можна пагрузіць. Невялікія за гэта гроши, але ўсё-такі гроши. А мо школьнікі падтрымаюць ідэю пенсіяnera і пачнущь арганізацыя зборку алюмініевых баначак з пад піва? Пункт скупкі каляровых металу ў Бельску-Падляскім плаціць найдаражэй у ваколіцы. Давайце збіраць і такім чынам ачысцім асяроддзе ды нейкі грошык капне ў кішэню. (у)

Niba

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Програмная рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Бялосток 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>

E-mail: niva@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффран.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Białystok.

Тексты не замовіоных рэдакція не звярсаюцца. Застрэгца сабе роўнік право скрачанія і працаванія рэдакцыйнага текста не замовіоных. За тэсці ўзгадненія рэдакція не поносіць адповідзяльнасці.

Prenumerata: 1. Тэрмін вплаты на пренумерацію на I квартал 2001 г. упływa 5 студзеня 2000 г. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

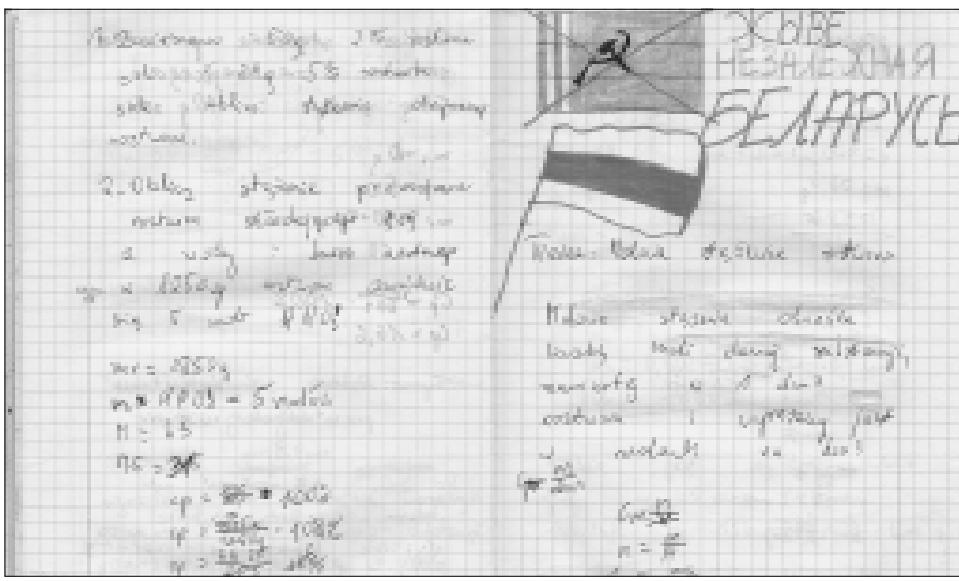
na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na I kwartał 2001 r. wynosi 19,50 zł.

3. Cena kwartałnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmują „RUCH” S.A. Oddział Krajowy Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,70 zł, a kwartałnie — 35,10 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,60 (kwartałnie — 46,80); pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (54,60), Ameryka Płn., Afryka — 4,90 (63,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (72,80), Australia — 6,30 (81,90). Wpłaty przyjmują Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhoffa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Ніўка

Сынтац на хіміі вучня I класа аднаго з беластоцкіх ліцэяў.

Палеткі для падлеткаў

Пасяяла баба каноплі ў агародзе.
Па вуліцы Ангельскай у месце Беластоку.
Ну, тыя каноплі, то ж зелле, дый годзе,
Аздобны лісточак, а ў кветках — ні толку.
Баба з тae каноплі не спрадзе кашулю,
Бо ўнук бабін адзенне купіць сабе ў краме.
Традыцыйна й мак сее добрая бабуля,
Бо любіць кабета вёскі панараму,
Адкуль у горад калісці пайшла жыці паняй.
Любіць агародчык той унучак вясёлы,
Любіць тыя градкі ўнукава кампанія,
Любіць той палетак уся ўнукава школа.

Вандал АРЛЯНСКІ

„Даўціны” старога Язэпа

Сабраў Лукашэнка сваіх міністрай
і паехаў на аб’екты горада. Заходзяць
у школу. Дырэктар усё паказвае, ра-
сказвае і пачынае прасіць гроши — на
падручнікі, камп’ютэры, мэблю і г.д.

— Сколько тебе надо?

— 15 000 \$.

Лукашэнка да міністра фінансаў:

— Найдём денег?

Міністр адказвае:

— Вы ведь знаете, А. Г., посевная,
долги за газ, ледовые дворцы и т.д.

Заходзяць у турму. Начальнік усё па-
козвае, расказвае і пачынае прасіць

гроши — на рамонт, тэлевізары, радыё,
кнігі...

— Сколько тебе надо?

— 45 000 \$.

Лукашэнка пытае ў міністра фінан-
саў:

— Найдём денег?

— Канешне, А. Г.!

Выходзяць яны з турмы і Лукашэн-
ка зноў да міністра фінансаў:

— Как это ты для школы 15 000 \$ не
нашёл, а для тюрьмы 45 000 \$ нашёл?

— Александр Григорьевич, в школу
мы больше уж точно не попадем!

Двухлітарная крыжаванка

1	2		3	4
	6	5	6	
7	8		2	4
			9	
10				
11			12	13
		14	15	7
16			17	

Гарызантальна: 1. Антоніо, італьян-
скі скульптар (1757-1822), 3. вясёлка,
5. гарызантальнае перакрыццё ў кор-
пuse судна, 7. аправа для ўстаўкі кар-
цін, 9. самка казла, 10. маслінавая рас-
ліна сямейства малачаевых, 11. лёгкая
лодка для катання па лёдзе, 12. ціхая
берагі мые, 14. вялікі куст сямейства
вяровых, 16. пужаная куста байца,
17. палётка.

Вертыкальна: 1. чахол для пісталета,
2. старшыня Беларускага саюза ў РП,
3. рака на заходзе Венгрый, 4. сваволь-
нік, непаседа, 6. Анатолій, савецкі дра-
матург і дзяржаўны дзеяч (1875-1933),
8. пасрэднік пры заключэнні біржавых
зделак, 9. нешырокі роў для сцёку ва-

ды, 11. кароткае жазло з патаўшчэннем
на канцы ў выглядзе шара, 13. Паўноч-
ная мяжуе з Канадай, Паўднёвая —
з Небраскай, 14. пашкоджанне тканкі,
15. Міхайл, чэмпіён свету па шахматах
у 1959-60 гг..

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літа-
ры з пазначаных курсівам палёў. Ся-
род чытачоў, якія на працягу месяца
дашлюць у рэдакцыю правільнныя ра-
шэнні, будуць разыграны кніжныя
ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 37 нумара

Гарызантальна: скіт, рыбак, Луанда,
урду, паром, шантаж, костачка, камар,
Баграмян, калчадан, Эсхіл, эндаскоп,
глісер, набат, німб, Беліні, Токіо, шоўк.

Вертыкальна: чынара, барока, Ку-
рытыба, глушч, вайна, адвар, морган-
не, акардэон, кокс, мыла, смех, анёл,
Анісімаў, спакой, Італія, Гліэр, эскіз,
Дрніш.

**Рашэнне: З маладога гулякі стary
жабрак.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем Аля-
ксандру Дабчынскаму з Беластокі і Mi-
калаю Сазановічу з Навін-Вялікіх.

Дыялектыка

Малады брэша на Святасць, а стары,
бацька ягоны, працягвае да Яе руку.
Каб дала штосьці, Святасць тая, доб-
рая матка ці там бацька, хай не ў кішэ-
ню старому, бо славуты ён з грамад-
ской дзейнасці (сам не гам і другому не
дам). Не злуеща публічна на роднага
сына: „Чаго брэшаш!”, бо разумее:
ягоная лаянка такая ж грамадская
справа, як і бацька, бо мы ўсе брат-
кі-беларусы ці хто там яшчэ, і з гэтага
хлеб ямо. У хапе адзін аднаму тымі гра-
шакамі ў очы не кідаюцца, разумеюць:
за кожную працу — заплата, толькі не
кожны павявае над сабою штандарам,
не выпінае грудзей хто з медалямі, хто
з кашуляй пашарпанай у сутычцы
з „ідэйным ворагам”. Звычайная спра-
ва. Але на агульным форуме — оўшам.
Мы і — Яны.

Ці гэта толькі звычайны „канфлікт
пакаленняў”, ці інтерэсаў, ці ідэалогій?
Ці мо — сумленняў. Прауды. Аб’екты-
візму ды гонару з вечным папрашайні-
цтвам — хай і д’ябла пацалаваць у ру-
ку, але каб тая рука штосьці дала? Ну,
то ж гэта на *zbožny cel*. Бо ж народная
мудрасць, здаровы сялянскі разум, які,
дарэчы, падказвае практычна, як пра-
тое цялятка лагоднае, што, калі не жыць
лепей, то хай праста выжыць, перахіт-
рыць усіх на свеце, а сваё ўзяць? Што
там тварыща ў суседа? — а там, мая ха-
та скраю. А што тое маладое цялё ўрэш-
це збунтуеца, свет хоча ўратаваць? За-
хоча не рамантаваць старых муроў,
а хутчэй разваліць іх, а будаваць на-
нава? Няважна, што тое цялё не мае во-
пыту і ведаў, каб гэта зрабіць. Будзе

меркаваць, каб усё роўна было, моцна,
паводле законаў будаўніцтва, сучасна-
га, але... Каб стаяла навекі, расло на ра-
дасць. Для наступных пакаленняў.
А там... насуперак пастарэлым, ужо не
цялятам, стануць новыя маладыя...
І раўсці, пэўна, пачнуць на былое і бы-
лых, старое і старых...

Яшчэ добра, калі „старыя” ўсведам-
ляюць гэту дыялектыку. Калі не абра-
жаюцца на свет, жыццё, сваю недалуж-
насць і звычайны склероз. Калі не аб-
зываюць усіх тых, хто думае іначай,
„памынікамі” ці кім яшчэ там. Тым
больш, калі іх уласныя сыны ці дочки,
настолькі даспелыя выказацца ўголос,
робяць гэта публічна, не саромеючыся
ні свайго прозвішка, ні ідэй. Но яны ма-
юць рацыю. Не таму, што за імі камі-
тэты сённяшня і былыя, або, хутчэй, іх
няма. Но бачаць і не сядзяць на месцы,
як бацькі, ключнікі старых замкоў
і замкаў.

Справа не ва ўзросце, як магло б зда-
вацца. І не ў выхаванні. Не ў адукацыі.
Штосьці такое ёсьць у некаторых лю-
дзях, што самі сябе петрыфікуюць. Му-
міфікуюцца з мазгамі за жыцця. І но-
сяцца тыя шкілеты-муміі самі з сабою
як кот з пухіром, папахваючы нафталі-
нам, а звіняць зубамі: родным пахнем!
А калі іншым ім штосьці папахвае, дык
серай і пеклам, куды паўкідалі б усіх ад-
шчапенцаў. Ёсьць такое ўяўленне ў бела-
ружскага народа, пра рай, зямлю, пекла,
пра ўсю іерархію тутэйшасці і іншасці.
А хто не з намі, той супраць нас.

Амін.

Вандал АРЛЯНСКІ

Фота Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

— Што ў цябе чуваць: выйшла ўжо
можа замуж за Мішку?

— Кінуў мяне і ажаніўся з другою.

— Чаму?

— Бо даведаўся, якія рахункі плачу
краўчысце.

— І з кім ён ажаніўся?

— З гэтай краўчыхай.

* * *

— Я хіба ніколі не выйду замуж,—
выказвае сваю думку Маруся. — Не
знаіду такога мужа, які быў бы леп-
шы ад усіх тых мужчын, якія ў мяне
сёння.

* * *

Пляткараць дзве сяброўкі:

— Уяві сабе, якай няўдача спасцігla
Маруся! Купіла сабе дарагі камплект
бляізны і пайшла да лекара. А цяпер
зняможана ад раз’юшанаасці...

— Чаму?

— Бо доктар загадаў ёй паказаць
толькі язык.

* * *

— Маруся на гэтым здымку зусім не-
падобная да сябе!

— І за гэта яна павінна быць удзя-
чна фатографу.

Суседка суседцы:

— Учора пачула я страшэнны енк ва-
шага мужа. Пакажыце мне ту ю вашу
новую спаднічку!

* * *

Гутараць дзве сяброўкі:

— У гэтым годзе на дзень майго на-
раджэння пастаўлю столькі свечак,
колькі мне гадоў...

— А хто ж вытрымае такі бліск?!

* * *

— Як падабаеца табе мой здымак?

— Цудоўны! Ты так павінна выгля-
даць заўсёды.